

**ПОЉОПРИВРЕДНА СТРУЧНА
СЛУЖБА • Сремска Митровица •
Светог Димитрија 22**

Limagrain d.o.o.

21000 Novi Sad, Radnička 30a
Tel: 021/4750-788; Fax: 021/4750-789
www.limagrain.rs

**Seme
rađa
profit**

**hrana
produkt**

hrana bez mana!

www.hranaprodukt.com
Tel: 022/650-027, 650-033

SREMSKA Godina V • Broj 82 • 26. februar 2016. • cena 40 dinara

**сремске
НОВИНЕ**

POLJOPRIVREDA

SRPSKO - EVROPSKI

Foto: M. Mileusnić

Austrijski „Gigerlinger“ i nemački „Tennis“, dva velika evropska klaničara i proizvođača svinjskog mesa, pojaviće se ove godine na tržištu Srbije. Najavljuju se ulaganja i nove tehnologije da bi u izvoz, najviše u Rusiju, krenulo meso i prerađevine od srpsko-evropskih tovljenika.

Očekivanja stočara su podeljena i kreću se od podrške dolasku velikih stranih

ulagača, do zabrinutosti da će im biti još teže, posebno malim proizvođačima.

U jednom se ipak slažu: dolazak velikih „igrača“ u srpsko svinjogojstvo mora doprineti da se u zajedničkom lancu proizvodnje napravi „kolač“ koji će svi jesti, a ne samo prerađivači kao što je to do sada bio slučaj.

Strane 6 – 7.

U OVOM BROJU

IPARD PROGRAM NA DELU:

Daleko predizborno obećanje

Strana 2.

NOVA ŠANSA
ZA NAŠU POLJOPRIVREDU:

Čime ćemo pred Ruse?

Strana 5.

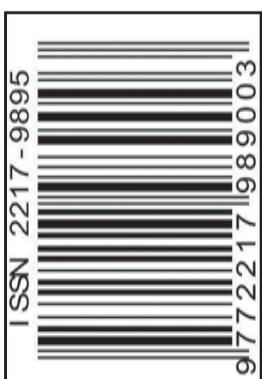
PREDSTAVLJENA KNJIGA FEDORA MALIKA

Ukus i miris slovenskog juga

Na dan Svetog Trifuna u organizaciji staropazovačkog Udruženja vinogardara i vinara u prostorijama Slovačkog narodnog doma u Staroj Pazovi predstavljena je knjiga Fedora Malika „Ukus i miris slovenskog juga“.

Strana 20.

**SMS
MALI OGLASI
063/8526-021**

DUŠAN MARINKOVIĆ, VINOGRADAR

Pevajući u berbu

Strana 9.

**produktna berza ad
novi sad**

"Produktna berza"AD, Novi Sad, Bulevar oslobođenja 5
Tel: 021/442-935, fax: 021/442-931, 443-457, 442-932
E-mail: nsberza@eunet.rs, www.proberza.co.rs

od 15.2. do 19.2. 2016.

Pad cena roba u ponudi

Pad cena na evropskim berzama

BEOGRAD • U SKUPŠTINI SRBIJE

Usvojen set zakona iz oblasti životne sredine i poljoprivrede

Skupština Srbije usvojila je na petoj vanrednoj sednici usvojila set zakona iz oblasti životne sredine i poljoprivrede

Poslanici su usvojili izmene Zakona o zaštiti životne sredine, kojima je, pored ostalog, predviđeno formiranje Zelenog fonda, kao budžetskog fonda. Usvojene su i izmene Zakona o upravljanju otpadom, koje za cilj imaju da, pored ostalog, doprinesu razvoju privrede, obezbeđivanju kontinuiteta u radu novih postrojenja koja podležu izdavanju integrisane dozvole, uspostavljanju kontinuiteta u sistemu finansiranja upravljanja otpadom, uključujući i upravljanje posebnim tokovima otpada, kao i uspostavljanju osnova cirkularne, odnosno zelene ekonomije.

Njima će se obezbediti kontinuitet u radu novih postrojenja koja podležu izdavanju integrisane dozvole za period od završetka probnog rada do dobijanja integrisane dozvole, što će doprineti razvoju privrede i sprečavanju nastanka velikih troškova koje bi privredni subjekti imali usled obustave rada ovih postrojenja u periodu od završetka probnog rada do dobijanja integrisane dozvole.

Izmenama Zakona o zaštiti prirode, koje su takođe usvojene, se pored ostalog utvrđuje nadležnost Ministarstva za davanje saglasnosti na sektorske planove i programe korišćenja prirodnih resursa u zaštićenim područjima i području ekološke mreže.

Ministarka Bogosavljević Bošković u Skupštini Srbije

Po prvi put se u zakonodavstvo uvodi pojam „geoparka“, kao područja jasno definisane površine u okviru koje se štite, čuvaju, prezentuju i promoviraju objekti geonasleđa.

Predviđeno je i da Ministarstvo obaveštava javnost o postupku pokretanja zaštite prirodnog područja I, II i III kategorije na internet stranici Ministarstva, kao i da čuvar zaštićenog

područja dobija status službenog lica.

Cilj usvojenih izmena Zakona o stočarstvu je zaustavljanje daljeg pada stočarske proizvodnje, a zakon uvodi bitnu novinu u sektor ribarstva – uvođenje sertifikata o ulovu, kao i graničnu veterinarsku inspekciju.

Propisani su uslovi kontrole kvaliteta proizvoda životinjskog porekla, što će omogućiti donošenje pravilnika koji

opisuje kvalitet u skladu sa Europ klasiifikacijom. Proizvođači time dobijaju praktičnu korist, jer se prilikom kupovine njihovih proizvoda uvodi obaveza klasiranja, na način kakav se primenjuje i u drugim zemljama.

Ratifikovani su amandmani na Konvenciju o proceni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu i izmene i dopune Konvencije o fizičkoj zaštiti nuklearnog materijala.

U svom uvodnom obraćanju u Narodnoj skupštini, ministarka poljoprivrede i zaštite životne sredine Snežana Bogosavljević Bošković rekla je da redložene izmene i dopune Zakona o zaštiti životne sredine imaju za cilj da doprinesu uspostavljanju predviđivosti i kontinuiteta u sistemu finansiranja zaštite životne sredine, većem stepenu usklađenosti propisa Republike Srbije sa propisima EU, kao i većoj međusobnoj usaglašenosti domaćih propisa, a samim tim i efikasnijoj primeni propisa u ovoj oblasti. Jedna od ključnih izmena i dopuna ovog zakona jeste uspostavljanje kontinuiteta i predviđivosti u sistemu finansiranja zaštite životne sredine, osnivanjem Zelenog fonda Republike Srbije kao budžetskog fonda, u skladu sa Zakonom o budžetskom sistemu.

Ministarka je naglasila da će se Zelenim fondom omogućiti ulaganje u

unapređenje kvaliteta životne sredine, a samim tim i smanjenju negativnih uticaja na zdravlje stanovništva, sanacija zagađenih lokacija, uklanjanje istorijskog otpada iz preduzeća u restrukturiranju i stečaju, unapređenje sistema upravljanja otpadom i otpadnim vodama, razvoju reciklažne industrije, kao i uspostavljanje zelene ekonomije i otvaranju novih radnih mesta – zelenog zapošljavanja.

Takođe Zakonom će se omogućiti uvođenje nacionalnog metaregistrara odnosno nacionalne elektronske baza podataka, kako bi se obezbedio lak, brz i jednostavan pristup informacijama o životnoj sredini.

Jedna od značajnih izmena i dopuna Zakona o upravljanju otpadom je prenošenje okvirne Direktive o otpadu, u vidu uvođenja pojmova prestanka statusa otpada i nus proizvoda, što će značajno olakšati poslovanje privrednih subjekata, smanjiti postojeće troškove i doprineti razvoju cirkularne ekonomije i otvaranju novih radnih mesta. Prestankom statusa otpada ili uvođenjem statusa nus proizvoda, otpad dobija prirodu robe i njegova upotreba ili njegov tretman dobija izraženu komercijalnu vrednost, što će obezbediti i pojavu novih privrednih subjekata na tržištu, rekla je ministarka Bogosavljević Bošković.

BEOGRAD • IZMENA PRAVILNIKA ZA REGRESIRANJE ĐUBRIVA

Novi rokovi za zahteve

Izmena pravilnika objavljena je u „Službenom glasniku RS“, broj 9/16 od petog februara 2016. godine.

Po novom izmenjenom pravilniku računici za đubrivo važe ako su izdati od 16. novembra prethodne godine

do 30. septembra tekuće godine.

Regres po hektaru iznosi do 2.000 dinara.

Utvrđen je novi termin za podnošenje zahteva za regresiranje đubriva, a to je od trećeg maja do 30. septembra. S. P.

BEOGRAD • AKCIJA VETERINARSKIH INSPEKTORA

Povučeno oko 800 kilograma mesnih i mlečnih proizvoda

Veterinarski inspektori su u Kolubarskom i Raškom okrugu u periodu od 10. do 12. februara 2016. godine sproveli akcijske kontrole u cilju suzbijanja nedozvoljene proizvodnje i prometa hrane životinjskog porekla.

Izvršeno je 9 službenih kontrola ugostiteljskih objekata u okolini Valjeva od kojih su u 5 objekata utvrđene nepravilnosti. Iz prometa je povučeno 229 kilograma mesa, poluproizvoda i proizvoda od mesa kao i 302 kilograma sira i kajmaka.

U kontroli prometa hrane životinjskog porekla u Novom Pazaru, izvršene su službene kontrole u 6 objekata. U svim objektima je zatečena hrana bez dokaza o poreklu i propisanih deklaracija.

Iz prometa je povučeno 221 kilogram mesa, 55 kilograma proizvoda od mleka, 15 kilograma meda i 180 kokošijih jaja.

Sve količine hrane koje su povučene iz prometa su predate na neškodljivo uklanjanje.

S. P.

NAŠ KOMENTAR

IPARD PROGRAM NA DELU

Daleko predizborno obećanje

Obećanje o korišćenju novca iz IPARD programa u 2016. godini predstavlja još jedno prazno predizborno obećanje

Još davnih dana ministar poljoprivrede u Vladi Srbije dr Saša Dragin počeo je da najavljuje da će Srbija, samo što nije, početi da koristi IPARD sredstva. On je najavljivao da će to biti oko 50 miliona godišnje ili oko 350 miliona za sedam godina, što je bilo realno ako uzmemo iskustva drugih novih zemalja članica. Na kraju, Srbiji je dodeljeno 175 miliona evra za period od 2014. do 2020., kaže ex ministar poljoprivrede Goran Živkov, programski direktor SEDEV-a. Zanimljivo je ili tužno, ukazuje Živkov, da Srbija dobija manje para od Hrvatske koja ima više nego duplo manje poljoprivrednog zemljišta i poljoprivrednika, što su dva glavna kriterijuma koliko će se para dobiti. Treći kriterijum je onaj politički i vezan je za veru u sposobnost administracije, naše lobiranje i slično, koji nama očigledno nije išao na ruku.

No pošto se niko nikad nije bavio temom kako to da Srbija dobija samo 175 miliona, neću ni ja da stajem na muku našim kreatorima politike. A da li je realno da imamo prve tendere u prvoj polovini ove godine, ili čak i ove godine? Plašim se da nije - upozorava Živkov. Po njegovim rečima, potrebno je ljude zaposliti, i to odgovarajućih kvalifikacija. Zatim ih je potrebno obučiti, što nije jeftino. Pošto Ministarstvo finansija neće da im plaća obuku iz naših sredstava, naručen je projekat EU koji kad se objavi (a još nije, jer čekaju da Ministarstvo prvo zaposli stotina novih ljudi) treba barem devet meseci da se odabere kompanija i potpiše ugovor za sprovođenje. Zatim treba akreditovati Agenciju za plaćanje od strane EU i očekivati da nema puno primedbi kada inspektori dođu da vide kako sistem funkcioniše. Sve ovo, a još više dosadašnja ažurnost na izgradnji sistema za korišćenje

IPARD sredstava, ukazuje na to da optimističke izjave o IPARD- u prvoj polovini 2016. su (samo još jedno) predizborno obećanje!

A, šta će tek biti kad IPARD zaista počne, pa evaluacija bude trajala godinama, pa se vidi da na prvim tenderima ima samo desetak miliona za trošenje, a zahteva za nekoliko stotina miliona, pa se vidi da je u nekim opštinama nemoguće sakupiti sve potrebne papire za gradnju, pa kad najveći deo njih, koji već godinama čekaju i ne investiraju, budu čekali još godinu da se projekti evaluiraju, pa onda još budu odbijeni. Ko će biti odgovoran? Ministarstvo koje šalje loše poruke ili poljoprivrednik koji ih pomno sluša, pita se Živkov. On zaključuje da je za IPARD najvažnije ne lagati poljoprivrednike i imati transparentan pristup tome šta on zaista jeste, a šta nije.

B. Gulan

SREMSKA
POLJOPRIVREDA

OSNIVAČ I IZDAVAČ: NIPD "Sremske novine" d.o.o. Sremska Mitrovica
• Trg vojvođanskih brigada broj 14/II • DIREKTOR: Dragan Đorđević

• GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: Živan Negovanović
• DIREKTOR MARKETINGA: Zlatko Zrilić • TEHNIČKI UREDNIK: Marko Zrilić • REDAKCIJA: Svetlana Đaković, Miroslav Ninković, Marija Balabanović, Sanja Mihajlović, Stevo Lapčević, Mišan Mileusnić (fotoreporter), Gordana Majstorović • MARKETING: 063/8526-021
• ŠTAMPARIJA: DOO MAGYAR SZO KFT OJ Štamparije "Forum" Novi Sad • E-mail: poljoprivreda@sremskenovine.co.rs
TELEFON/FAX: 022/610-144 • RegistarSKI broj NV000659

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Библиотека Матице српске, Нови Сад
63(497.113)

Sremska poljoprivreda / glavni i odgovorni urednik Živan Negovanović.
- God. 1, br. 1 (okt. 2012) - - Sremska Mitrovica: Sremske novine, 2012-. - Ilust. ; 46 cm

Dva puta mesečno.
ISSN 2217-9895
COBISS.SR-ID 273701127

ZIMSKA PREDAVANJA ZA POLJOPRIVREDNIKE

Priča o setvi i agrarnoj politici

Protekle nedelje savete pred predstojeću prolećnu setvu čuli su poari iz opštine Pećinci, a ove sedmice o tome se govorilo poljoprivrednicima u rumskoj opštini

Tokom februara poljoprivrednici iz Srema imaju priliku da prisustvuju predavanjima koja već po tradiciji organizuju Poljoprivredne stručne službe iz Rume i Sremske Mitrovice. Protekle nedelje savete pred predstojeću prolećnu setvu čuli su poari iz opštine Pećinci, a ove sedmice o tome se govorilo poljoprivrednicima u rumskoj opštini.

Edukacija je veoma značajna za savremenu poljoprivrednu proizvodnju. Paori na vreme moraju biti informisani o novim tehnologijama, novim sortama i hibridima. Na sve to im se ukazuje u okviru zimskih predavanja koja se već godinama održavaju tokom februara. Poljoprivrednici sa teritorije pećinačke opštine imali su priliku da čuju i savete u vezi sa setvom kukuruza, koju ove sezone ne bi trebalo početi pre 1. aprila.

Uglješa Trkulja

- Poljoprivrednici sada nabavljaju semenski i najbolje je da u setvenu strukturu uvrste semena iz ranije i kasnije grupe zrenja. Važno je znati kada i na koji način da konku-

kada temperatura zemljišta bude oko 10 stepeni celzijusa - kaže dr **Vladimir Marić**, iz Poljoprivredne stručne službe Sremska Mitrovica.

O tome se ovih dana govori i na predavanjima za poljoprivrednike iz opštine Ruma. **Uglješa Trkulja** iz Poljoprivredne stručne službe u Rumi kaže da je važan deo ovih predavanja i agrarna politika. Važno je poljoprivrednike upoznati i sa svim promenama zakona i uredbi koji regulišu poljoprivrednu proizvodnju.

- Sve novine moraju što pre biti dostupne poljoprivrednim proizvođačima. Koliko god je važno da im daje savete o početku setve, primeni pojedinih hemijskih preparata, važno je i da ih na vreme informišemo o svim promenama propisa koji regulišu poljoprivredu. Paori moraju znati kada i na koji način da konku-

Mitar Ristivojević

Predavanje za poljoprivrednike pećinačke opštine

rišu za kreditne linije, kako najlakše da dodju do subvencija i slično. O svemu tome govorimo na zimskim predavanjima, ali i u svakodnevnoj komunikaciji odgovaramo na sva njihova pitanja. Moram da kažem da u našu stručnu službu svakodnevno dolazi veliki broj poljoprivrednika sa različitim pitanjima, na koja uvek dobiju adekvatan odgovor - dodaje Trkulja.

Ono što je sada najaktuelnije je prihrana hlebnog žita koju su mnogi poljoprivrednici već počeli. Vremenski uslovi otežavaju ovaj posao ali jos ima dovoljno vremena da se prihrana uradi u agrotehničkom roku. **Mitar Ristivojević** iz Pećinaca posao privodi kraju.

- Prvo sam uradio analizu zemljišta na prisustvo azota pa tek onda krenuo u prihranu pšenice. O znača-

ju analize govorili su nam stručnjaci na ovim predavanjima i polako smo shvatili da više nije kao nekada. Bukvalno smo shtatili kada smo govorili da idemo da bacamo đubre. I bacali smo ga. Sada je drugačije, bez saveta stručnjaka uspešne proizvodnje nema - kaže Ristivojević.

Jedna od tema biće i aktuelni konkursi Pokrajinskog sekretarijata za poljoprivredu koji su raspisani pre nekoliko dana. U pitanju je pet kreditnih linija za nabavku novih sistema i opreme za navodnjavanje, za nove protivgradne mreže u višegodišnjim zasadima, za novu pogonsku i priključnu poljoprivrednu mehanizaciju, te za nabavku novih staklenika i plastenika i opreme u njima i za nabavku pčelinjih rojeva, košnica i opreme za pčelarstvo.

Z. Markovinić

NOVI SAD • EKONOMISTA
PROF. DR MIODRAG ZEC:

Poljoprivrednici devastirani, nastaju latifundije

Ulaskom u Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa EU, Srbija je "platila" približavanje Evropskom uniji, ali da još uvek nije dobila adekvatnu nadoknadu za to kroz podršku iz evropskih fondova

Prof. dr Miodrag Zec

Ekonomista prof. dr Miodrag Zec rekao je za RTV da je formiranje poljoprivredne politike u Srbiji delikatna stvar između ostalog i zbog različitosti agrara u delovima zemlje.

- U Vojvodini danas imamo latifundijski sistem. Devastirano je seljaštvo, a sada su propali i veliki kombinati i nastale su latifundije - ocenio je Zec za Radio televiziju Vojvodine, dodajući da je u užoj Srbiji je, zbog brdsko-planinskih odlika, sasvim drugačija situacija.

On je naveo i da je Srbija ušla u Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa EU čime je "platila" približavanje Evropskom uniji ali da još uvek nije dobila adekvatnu nadoknadu za to kroz podršku iz evropskih fondova.

- Kod nas postoji velika želja da imamo poljoprivredne subvencije kao na zapadu, ali kao da niko ne postavlja pitanje ko treba da plaća subvencije. A plaća ih stanovništvo, a ako je stanovništvo siromašno ono ne može da plaća tolike subvencije - navodi prof. Zec.

Sagovornik RTV-a dodaje da, ako se želi voditi politika subvencija, onda se mora znati i koji je izvor za to.

"A izvor može biti samo je jaka industrija i bogato stanovništvo", ukazuje on.

Zec naglašava da je poljoprivreda je važna za svaku zemlju iz različitih razloga i da je stoga dosta konflikata oko poljoprivredne politike u celom svetu.

- Prvi razlog je što narod ima jednostavnu osobinu da ipak mora da jede. Dalje, poljoprivreda je, za razliku od industrije, definisana prirodnim ciklusima i ne može se jednostavno povećati obim proizvodnje u kratkom roku. Poljoprivreda se po još jednoj delikatnoj osobini razlikuje od industrije - u njoj su prinosi padajući. U tom smislu jedna zemlja ne može biti ekonomski razvijena ako je samo poljoprivredna. Ogromna je razlika između kile krompira i kile ajfona - ukazuje Zec.

On je naglasio i strateški značaj poljoprivrede: skoro svaka zemlja ponekad upadne u određene strateške ili političke probleme, poput sankcija, kao što je to sada slučaj sa Rusijom, a pre 20 godina sa Srbijom.

- Zato svaka zemlja mora da ima poljoprivrednu proizvodnju, bez obzira da li je prirodno bogata resursima za to - istakao je prof. dr Miodrag Zec.

S. P. - RTV

UVOZ SVINJA, ŠTETA ILI KORIST?

Dozvole za uvoz 133.650 svinja

Obim uvoza svinjskog mesa u prva dva meseca 2016. godine manji u odnosu na isti period prošle godine

Ministarstvo poljoprivrede Srbije saopštilo je da je od početka ove godine do danas Uprava za veterinu izdala rešenja o dozvolama za uvoz 133.650 svinja.

Agenciji Beta je u Ministarstvu poljoprivrede rečeno da taj broj izdatih rešenja o veterinarsko sanitarnim uslovima uvoza ne znači da će se realizovati uvoz svinja u tom obimu.

- Broj izdatih dozvola za uvoz nikako ne pruža tačnu informaciju o stvarnim količinama koje su uvezeno u Srbiju, pa je tako prošle godine realizovan uvoz svinja bio deset puta manji od ukupnog broja svinja za koja su izdata rešenja - kazali su u Ministarstvu poljoprivrede.

Naglasili su i da je na osnovu podataka granične veterinarske inspekcije, obim uvoza svinjskog mesa u prva dva meseca 2016. godine manji u odnosu na isti period prošle godine.

U Ministarstvu poljoprivrede su dodali i da su 2015. na zahtev uvoznika u skladu sa Zakonom o veterinarstvu, izdala rešenja o veterinarsko sanitarnim uslovima uvoza za 2.221.596 svinja, dok je ukupno realizovan uvoz bio 217.200 svinja svih kategorija.

- Uprava za veterinu ne odlučuje o tome da li će Srbija uzoziti svinjsko meso ili ne, već samo rešava zahteve stranaka u skladu sa zakonom i svojim ovlašćenjima, a poštu-

Prošle godine realizovan uvoz 217.200 svinja svih kategorija

jući potpisane međunarodne sporazume - precizirali su u Ministarstvu poljoprivrede Srbije.

Predsednik Lige paora Vojvodine **Miloš Šibul** izjavio je ranije da će svinjarstvo u Srbiji biti uništeno ukoliko je tačno da je Uprava za veterinu nedavno izdala 40 dozvola za uvoz 300.000 svinja.

On je u pisanoj izjavi dostavljenoj medijima ocenio da svinjarstvo u Srbiji već muči muku sa niskom cenom i pozvao Ministarstvo poljoprivrede Srbije da hitno odgovori na pitanje LSV da li su izdate dozvole za uvoz svinja.

Šibul je apelovao na Vladu Srbije i ministarstvo da, ako su odobrili takav uvoz, tu odluku hitno obustave.

- Ova vlast već duže vreme navija dolazak nemačke kompanije za proizvodnju mesa Tenis koja treba da radi i proizvodi i od kojeg će domaći proizvođači navodno imati koristi. Zašto onda Ministarstvo poljoprivrede pre dolaska tog istog Tenisa uništava te individualne proizvođače i kome je u interesu da uništi te ljude?, naveo je on.

S. P.

Opet postaju veleposednici?

Kao i u slučaju opšte restitucije, poznavaoi te materije ističu da je vraćanje poljoprivrednog zemljišta bilo daleko lakše na prostorima na kojima su, nakon nacionalizacije, oranice i šume koristili veliki društveni kombinati, te da se problemi javljaju tamo gde nedostaje sva dokumentacija vezana za komasaciju

U iščekivanju usvajanja novog Zakona o restituciji, koji bi uskoro, i to po ubrzanom proceduri, trebalo da se pojavi pred poslanicima Narodne skupštine, još je uvek nejasno

koji su tačno dometi, sada već odavno usvojenog Zakona o povraćaju imovine crkvama i verskim zajednicama. Taj zakonski akt je, po tadašnjim tvrdnjama zakonodavca, kao svojevrsni „probni balon“ za znatno obimniji posao opšte restitucije, usvojen 1. oktobra 2006. godine, s konačnim rokom koji je ostavljen tradicionalnim crkvama i verskim zajednicama za prijavu potraživanja svojevremeno nacionalizovane ili iz drugih razloga oduzete imovine, do 30. septembra 2008 g. U ta 24 meseca tadašnja Direkcija za restituciju (od marta 2012. godine Agencija za restituciju) pristiglo je čak 3.049 zahteva za povraćaj imovine, od kojih je lavovski deo upućen, logično, iz Srpske pravoslavne crkve. Tako je više od polovine zahteva za restituciju, tačnije 1.602, upućeno s adresa Patrijaršije i 13 episkopija SPC, među kojima prednjače tri eparhije iz Vojvodine.

Sasvim očekivano, pre svega zbog brojnih svetinja, manastira koji su se vekovima gnjezdili na Fruškoj gori, povraćaj najviše poljoprivrednog zemljišta očekivali su u sremskoj eparhiji – čak 16.305 hektara, baš kao i 3.000 ha šuma i 30 hektara građevinskog zemljišta. Po podacima Agencije za restituciju, u stolicu sremskih vladika stigla su rešenja o povraćaju nešto više od 5.000 hektara sve tri kategorije zemljišta, što znači da je tek svaki četvrti traženi hektar vraćen u posed nekadašnjeg vlasnika.

Bačka, tačnije njena pravoslavna eparhija, u procesu restitucije uspešno je ishodovala povraćaj bezmalo svakog drugog potraživanog kvadratnog metra svojevremeno nacionalizovanog i oduzetog stambenog i poslovnog prostora. Tako je od ukupno 27.270 kvadratnih metara Eparhiji bačkoj u vlasništvo vra-

ćen 11.362 kvadrat, što znači da su zahtevi za restituciju imovine bačkog episkopata i njegovih crkvenih opština ispunjeni sa 41,67 odsto. Dok je zlosrećna bila po pitanju povraćaja stambenog i poslovnog prostora (od 29.660 kvadratnih metara vraćeno svega 340 kvadrata ili 1,15 odsto),

Eparhija banatska je imala tek nešto više uspeha kada je u pitanju zemljište, pa je od potraživanog 6.431 hektara poljoprivrednog, šumskog i građevinskog zemljišta, na ponovno raspolaganje dobila 316 hektara.

„Kako i Rimokatolička crkva u Srbiji na području njene severne pokrajine ima tri episkopata, i zahtevi za restituciju imovine te tradicionalne crkve nisu bili malobrojni. Od zahtevanih 55.400 kvadratnih metara stambenog i poslovnog prostora subotičke biskupije, vraćeno je 7.877, što je 14 odsto.

Najuspešniji u nastojanju da ponovo koriste negdanju imovinu su ipak bile sremske RKT župe i episkopat, kojima je vraćeno gotovo 40 odsto traženih nekretnina, ali i samo deset odsto potraživanog poljoprivrednog, šumskog i građevinskog zemljišta. Jevrejska verska zajednica je podnela čak 520 restitucionih zahteva, ali se država ni tu nije pokazala ništa ažurnija, pošto je od 34.296 kvadratnih metara potraživanih stambenih i poslovnih prostora svojim građanima sijevog zakona vratila tek nešto više od deset odsto, odnosno 3.554 kvadrata nekretnina“, piše novosadski „Dnevnik“. Kao i u slučaju opšte restitucije, poznavaoi te materije ističu da je vraćanje poljoprivrednog zemljišta bilo daleko lakše na prostorima na kojima su, nakon nacionalizacije, oranice i šume koristili veliki društveni kombinati, te da se problemi javljaju tamo gde nedostaje sva dokumentacija vezana za komasaciju.

Kada su poslovni prostori u pitanju, povraćaj imovine je, ističu isti izvori „Dnevnika“, otežan usled

Oko hrama nikle njive

Crkvama i verskim zajednicama u Srbiji tokom prošle godine, u postupku restitucije, vraćeno je oko 1.916 hektara zemljišta i oko 13.000 kvadrata stambenog i poslovnog prostora.

Agencija za restituciju, kažu u ovom telu, donela je 232 odluke. Po njima, najviše je vraćeno Srpskoj pravoslavnoj crkvi – oko 1.700 hektara zemljišta i 507 kvadrata stambenih objekata. Rimokatoličkoj crkvi je vraćeno oko 136 hektara zemljišta i 5.478 kvadratnih metara objekata, ostalim crkvama i verskim zajednicama oko 93 hektara i 4.004 kvadrata zgrada. Od njih, najviše oranica dobila je Evangelistička hrišćanska crkva (oko 46 hektara), Slovačka evangelistička crkva (oko 30 hektara) i Rumunska pravoslavna crkva (oko 14 hektara). Pored zemljišta vraćene su im i zgrade, pa je 100 kvadrata dobila Slovačka evangelistička crkva, dok je Rumunska pravoslavna crkva došla do 349 kvadrata poslovnog prostora.

„Uskoro će biti donet novi zakon o vraćanju jevrejske imovine oduzete kao posledica Holokasta“, potvrdio je za Novosti Ruben Fuks. Čim bude donet zakon, predstavnici jevrejske zajednice podneće zahteve za restituciju.

Među kapitalnim objektima koje je Agencija vratila u ovoj godini su Baletska škola i Visoka škola za obrazovanje vaspita-

ča u Novom Sadu, koji su opet u vlasništvu Jevrejske opštine Novi Sad“, kaže Strahinja Sekulić, direktor Agencije za restituciju. Njihova ukupna površina je 3.555 kvadrata. Vraćen je i samostan Milosrdnih sestara u Zemunu od 3.255 kvadrata. Sekulić navodi i da Agencija najviše problema ima s Islamskom zajednicom.

„Sa žaljenjem konstatujemo da zbog nerešenog statusa dve islamske zajednice nismo mogli da rešimo zahteve za povraćaj imovine. Očekujem da će do rešenja doći brzo“, naglašava on.

Na to beogradski muftija Muhamed Jusufspahić kaže: „Nikada nećemo tražiti da nam bude vraćena Bajrakli džamija u Beogradu

ili džamija u Nišu. To ostavljamo na obraz Srbiji. Ali dosta toga smo tražili i ništa nismo dobili.“

Što se tiče jevrejske zajednice, Ruben Fuks, predsednik Saveza jevrejskih opština, nije nezadovoljan, mada dodaje da je u odnosu na oko 500 zahteva, koliko je ova zajednica podnela, tek nekoliko pozitivno rešeno: „Ostali zahtevi su u proceduri, dok su neki odbijeni, jer je reč o zadužbinama.“

Uprkos tome što smatraju da povratak imovine teče prilično sporo, u Patrijaršiji SPC nisu nezadovoljni. SPC je dosad vraćeno 43 odsto tražene imovine, a Rimokatoličkoj 15,7 odsto. (3. januar 2013.g.)

Stanovi i zgrade za SPC

Srpskoj pravoslavnoj crkvi vraćeno je, između ostalog, i poslovna zgrada u Zmaj Jovinoj ulici u Novom Sadu, četiri

poslovne zgrade u Sremskim Karlovcima, nekoliko poslovnih prostorija i stanova u Beogradu. Njoj je, ujedno, vraćeno i najviše hektara šuma i šumskog zemlji-

šta koje se nalazi pored srpskih manastira. Rimokatoličkoj crkvi vraćene su uglavnom zgrade u Vojvodini: Subotici, Novom Sadu, Pančevu, Zrenjaninu. U Subotici su vraćene poslovna zgrada i zgrada u kojoj je smeštena Ekonomska škola „Bosa Miličević“ Jevrejskoj verskoj zajednici.

činjenice da su trenutno u njima smeštene obrazovne, zdravstvene ili institucije same državne administracije, čiji boravak u njima ni sami stari-novi vlasnici nisu radi da dovede u pitanje.

Mada je članom 12 Zakona o porezu na imovinu propisano da taj namet crkve i verske zajednice ne moraju da plaćaju samo kada su u pitanju njihovi bogoslužbeni objekti, zbog tromosti državnog aparata, gotovo nijedna lokalna samouprava ne „juri“ crkvene organizacije zbog nepodnošenja poreskih prijama pa samim tim i neplaćanja poreza na imovinu. Kako onu koja joj nikada nije ni bila oduzimana, tako ni onu vraćenu u restituciji. U međuvremenu, tradicionalne crkve i verske zajednice arendiraju zemlju ili iznajmljuju poslovne i stambene prostore potpuno „ispod radara“ i Poreske uprave, pošto im aktuelni Zakon o računovodstvu i reviziji omogućava da, iako su pravna lica, ne moraju da predaju redovne godišnje finansijske obračune, odnosno završne račune, koji bi jedini mogli definisati osnovicu za razrezivanje poreza na prihod.

3.049 zahteva za vraćanje imovine

Za dve godine, koliko je bio rok za podnošenje zahteva, crkve su podnele zahteve kojim traže vraćanje 82.197 hektara zemljišta – od čega 47.451 poljoprivrednog, 33.867 šuma i šumskog i 880 hektara građevinskog zemljišta. Kada su u pitanju objekti, ukupno se potražuje 699 poslovnih objekata čija procenjena površina iznosi 233.269 metara kvadratnih i 1.205 stambenih objekata procenjene površine od 149.123 kvadratna metra.

Pored toga, potražuje se i 249 grobalja, 161 matična knjiga i pet umetničkih slika.

Srpska pravoslavna crkva podnela je 1.602 zahteva kojima traži 73.150 hektara zemljišta, 451 poslovni objekat, 696 stambenih objekata, 83 groblja, 83 matične knjige i dve umetničke slike.

Rimokatolična crkva traži povraćaj 3.998 hektara zemljišta, 81 poslovni objekat, 167 stambenih objekata, 37 grobalja, tri umetničke slike i 73 matične knjige.

Jevrejska zajednica podnela je zahtev za povraćaj 199 hektara zemljišta, 63 poslovna objekta, 205 stambenih objekata i 59 groblja.

Islamska zajednica zahteva povraćaj 51 hektara zemljišta, 33 poslovna i pet stambenih objekata i 18 grobalja. Istovetnu imovinu u postupku restitucije traže Islamska zajednica Srbije sa sedištem u Beogradu i Islamska zajednica u Srbiji sa sedištem u Novom Pazaru.

Slovačka evangelistička crkva traži da joj se vrati 2.075 hektara zemljišta, 39 poslovna objekta i 64 stambena, 17 grobalja. Imaju ukupno 236 zahteva od čega se 41 odnosi na Nemački seniorat. Evangelistička hrišćanska crkva, kao pravni sledbenik bivše Nemačke evangelističko-hrišćanske crkve u Kraljevini Jugoslaviji, traži povraćaj 358 hektara poljoprivrednog zemljišta, 21 poslovni objekat i 23 groblja. Reformska hrišćanska crkva traži 420 hektara zemljišta, dva stambena i pet poslovnih objekata i dve matične knjige. Rumunska metodistička crkva traži 0,31 hektar građevinskog zemljišta, jedan poslovni i osam stambenih objekata. Grčkokatolička crkva potražuje 766 hektara zemljišta, šest poslovnih i 11 stambenih objekata, deset grobalja i jednu matičnu knjigu.

Traže molitveni dom u Novom Sadu

Savez baptističkih crkava podneo je dva zahteva za restituciju: traže da im se vrati kuća u Feketiću, Lovčencu i Crvenki, kao i zgrada u Novom Sadu.

Hrišćanska baptistička crkva podnela je zahtev u kojem traži dva lokala, trosoban stan i građevinsko zemljište u Beogradu.

Hrišćanska nazarenska zajednica traži molitveni dom u Novom Sadu, a crkva božja građevinsko zemljište u Sremskoj Mitrovici.

U postupku restitucije crkvama i verskim zajednicama najviše je vraćeno šuma i šumskog zemljišta – 68,49 odsto, poljoprivrednog zemljišta – 21,13 odsto, a znatno manje građevinskog zemljišta, nešto više od sedam odsto od traženog. Vraćeno je znatno više poslovnih objekata i prostorija, preko 20 odsto u odnosu na stambene objekte. Radi se samo o imovini vraćenoj kroz prirodnu restituciju, dok jedan znatan deo potraživanja – između 40 i 45 odsto – treba biti restituisan novčanim obeštećenjem, piše novosadski Dnevnik. (Nastaviće se)

(Delovi iz knjige Branislava Gulana „Sudbina oduzete imovine“. Knjiga se može naručiti (cena 2.000,00 dinara) kod izdavača banatski kulturni centar, JNA 35, Novo Miloševo, e-mail:banatski-kulturni-centar@gmail.com ili na tel 023/783-155 ili kod autora na e-mail:gulan@nscable.net ili na tel. 063/8-666-527).

INĐIJA • IZ ZEMLJORADNIČKE ZADRUGE „SREM“ O NOVOM ZAKONU O ZADRUGAMA

Konačno dočekali novi zakon

- Što pre se uknjiži imovina, biće bolje, jer do sada nismo mogli dobijati kredite kod banaka, što je osnov opstanka jedne zadruge – ističu u ovoj zadruzi

Novi zakon o zadrugama, čija je priprema trajala tokom 2015. godine i koji je prošao je skupštinsku proceduru, omogućuje razvoj zadrugarstva u Srbiji i olakšati položaj, pre svega, poljoprivrednih proizvođača, poručuju nadležni iz Opšte zemljoradničke zadruge "Srem" u Indiji. Prema rečima **Ana Nebesni** direktorice zadruge, ova novina indijskoj zadruzi puno znači, jer već deset godina čekaju taj zakon.

- Tokom svih ovih godina imali smo brojne poteškoće da opstanemo ali smo ipak preživeli i dočekali konačno da se krajem decembra 2015. godine zakon usvoji i stupi na snagu. Ono što sada sledi jeste uknjižba imovine, a to je posao koja nas očekuje do kraja tekuće godine - ističe Ana Nebesni, direktorica OZZ „Srem“ u Indiji i kaže da je postupak krenuo.

- Što pre uspemo da uradimo ovaj obiman posao, biće bolje za nas, jer do sada nismo mogli dobijati kredite

Ana Nebesni, direktor ZZ Srem

te kod banaka, što je osnov opstanka jedne zadruge - kaže ona.

Po njenim rečima, novi zakon je ključni korak napred, jer više neće biti društvene svojine koja nije ni postojala u Ustavu, ali su u tu kategoriju svrstavali zadruge, pa će sada biti prevedeno u zadrugu svojinu.

Sprema se prolećna setva

Kada je reč o novom Zakonu o zadrugama, prema njenim rečima, za zadrugare se puno toga neće promeniti. Oni učestvuju u radu zadruge shodno novčanim ulozima koju su uneli.

- Za njih se ništa bitno neće promeniti, zato što imamo dosta članova koji su penzioneri, a za nas koji ovde radimo se žištju kako bi mogli da plasiramo naše proizvode - ističe Ana.

Kada je reč o predstojećoj prolećnoj setvi, ona ističe da već godinama ne seju šećernu repu, jer kada se izračunaju troškovi nema dobre računice. Sa jeseni ne seju uljanu repicu kada znaju da se najavljuje sušni period i kada znaju da se neće uboriti do zime. Takođe sve više izbacujemo soju zbog suše i onda se plodored sužava na praktično tri kulture.

- U pitanju su pšenica, kukuruz i suncokret, tri najzastupljenije ali i najisplativije poljoprivredne kulture u Sremu. S obzirom da imamo stado od oko 200 ovaca, onda pored ovih kultura uzgajamo i lucerku, tako da od stočarske proizvodnje takođe ostvarujemo određeni profit ističe direktorica zadruge. Plan nam je da u narednom periodu unapredimo i povrtarsku proizvodnju u zaštićenom prostoru ili na otvorenom, ali to sve zavisi od toga da li će nam biti odobren neki kredit.

Kako Ana kaže, a prema najavama meteorologa, ova godina će biti sušnije nego prošla, što u svakom slučaju nije dobro za poljoprivrednu proizvodnju.

- Ne treba sumnjati u najave prognostičara, jer je stvarno došlo do globalnog zagrevanja i promene klime, pa se u celoj priči možemo

samo mi prilagođavati i menjati način rada. Nažalost nismo bili u situaciji da postavimo sisteme za navodnjavanje, ali ćemo početi sa nekim manjim površinama koje ćemo navodnjavati - kaže ona.

- Nadamo se da će brojni fondovi, pre svega pokrajinski davati subvencije ili povoljnije kredite, kako bismo na nekim parcelama postavili sisteme. Ono što nam je u ovom trenutku najbitnije jeste da preknjižimo našu imovinu.

Kako na kraju ističe, ovih dana u zadruzi sve teče u znaku pripreme mašina za prolećnu setvu, a prihrana pšenice je završena. Druga prihrana pšenice će biti obavljena sredinom marta, a u međuvremenu uništavanje glodara u atarima kaže na kraju Ana Nebesni.

M. Balabanović

Novi Zakon donosi benefite

Novi Zakon o zadrugama je bio neophodan jer važeći Zakon nije usaglašen sa drugim zakonima koji su posle njega usvajani, tako da ne postoji pravna sigurnost za osnivanje i rad zadruge. Novi zakon o zadrugama pojednostaviće osnivanje i upravljanje zadrugama. Broj zadrugara potrebnih za osnivanje zadruge biće manji, a zadruge sa malim brojem zadrugara neće morati da imaju upravni i nadzorni odbor već samo skupštinu. Novi zakon, će predstavljati samo prvi korak u

razvoju zadrugarstva u Srbiji, pošto će biti potrebno da se uklone sve prepreke koje postoje u poslovanju zadrugara sa zadrugom, bilo da se odnose na poreski tretman ili na druge procedure. Poljoprivredni proizvođači će udruživanjem postizati bolju cenu pri nabavci repromaterijala, a moći će i lakše da dođu do kupaca jer će moći da ponude veće količine proizvoda. Podsećamo, u Srbiji je trenutno registrovano 4.107 zadruga, ali je od tog broja aktivno svega njih 2.236.

NOVA OGROMNA ŠANSZA ZA SRPSKU POLJOPRIVREDU, ALI...

„Sa čim ćemo pred Ruse“?

Moguć veliki rast izvoza pod uslovom da političari ovu šansu ne ponište, ili ne preusmere na velike strane kompanije, jer su opsednuti njihovom veličinom, dok prema srpskom seljaku iskazuju u najmanju ruku nezainteresovanost, ako ne i prezir

Rusko-Turski konflikt oko Sirije koji je doveo do blokade izvoza poljoprivrednih proizvoda iz Turske u Rusiju stvorio je Srbiji ogromnu izvoznju šansu: da poveća izvoz poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u Rusiju. Rast izvoza u 2016 godini, i u svim narednim, mogao bi povoljno da se odrazi na prihode seoskih domaćinstava, na porast investicija u poljoprivredi i na usporavanje negativnih demografskih kretanja na selu. Ovo, naravno, pod uslovom da političari ovu šansu ne ponište, ili ne preusmere na velike strane kompanije, jer su opsednuti njihovom veličinom, dok prema srpskom seljaku iskazuju u najmanju ruku nezainteresovanost, ako ne i prezir.

Ukupan izvoz Turske u Rusiju smanjen je sa 4,2 milijarde evra u 2008g na 3,5 milijardi evra u 2015 godini. Pad se ipak dogodio samo u poslednjoj godini jer je u 2014g uvoz Rusije iz Turske iznosio pet milijardi evra. Uvoz Rusije iz Turske poljoprivredno-prehrambenih proizvoda povećan je sa 666 miliona evra u 2008. godini na 1.204 miliona evra u 2015. godini (1.328 u 2014).

U Rusiju Srbija izvezla grožđa za samo 161 hiljadu evra

Rusija je povećala ukupnu vrednost uvoza iz Srbije sa 355 na 695 miliona evra, dok je uvoz poljoprivrednih proizvoda povećala sa 57 na 275 miliona evra (4,8 puta). U 2015 godini je zadržata vrednost izvoza poljoprivrednih proizvoda

iz 2014g, dok je uvoz industrijskih proizvoda iz Srbije smanjen sa 553 na 420 miliona evra.

Poljoprivredno - prehrambeni proizvodi prema vrednosti izvoza Turske u Rusiju u 2015 godini bi trebalo da predstavljaju putokaz

„su čim ćemo pred“ Ruse, a zato što ovih proizvoda iz Turske ima sve manje i/ili ih neće biti. Naravno, treba uzeti u obzir našu proizvodnu ponudu i proizvodne viškove, klimatske faktore, mogućnost i isplativost transporta i niz drugih faktora. Srbija, naravno, ne može da popuni prazninu u snabdevanju mandarinama, pomorandžama, limunom, morskim plodovima i ribom, i sličnim proizvodima.

Ali gde može?

Na prvom mestu je paradajz, gde je uvoz Rusije iz Turske iznosio 291 milion evra u 2015. godini, a iz Srbije samo 892 hiljade evra. U leskovačkom kraju već postoje ogromne površine zemlje pod plastenicima (radi celogodišnje proizvodnje), a i seljaci širom Srbije bi se obradovali ako bi im neko garantovao otkup paradajza, pa da ga uzgajaju, umesto ekstenzivnih kultura. Pod (nemogućom) pretpostavkom da Srbija u celini nadoknadi pad uvoza paradajza iz Turske, to bi Srbiji značio veći BDP za oko jedan odsto, i veću poljoprivrednu proizvodnju za oko 10 odsto!

Rusija je uvozila grožđe iz Turske u vrednosti od 111 miliona evra, a

iz Srbije samo za 161 hiljadu evra. Umesto izvoza svežeg grožđa, pametnije je izvoziti sokove i vina, ali neko milionče ovde ne bi ništa škodilo.

Uvoz kajsijsa u Rusiju iz Turske iznosio je 26,1 miliona evra, a iz Srbije samo 0,6 miliona, te i ovde u 2016. godine možemo očekivati porast, ukoliko ova voćka dobro rodi. Izvoz svežih trešnji iz Turske vredeo je 24,2 miliona evra, a iz Srbije 6,8 miliona. Kod jagoda je odnos bio 20,4 miliona prema 8,7 miliona u korist Turske. Kod šljiva je Srbija bila bolja (12,7 prema 5,6 miliona evra), a isto je bio slučaj i kod krušaka (4,8 prema 3,6 miliona evra). Ovde bi trebalo da zahvalimo turskom hedonizmu koji je kod Srba stvorio sklonost ka uzgajanju određenih vrsta voća.

I tako, svašta se još može iz Srbije proizvesti za rusko tržište, ali je za dostizanje maksimalnog potencijala neophodno da se uključe nadležna ministarstva, poljoprivredne institucije i zavodi, poljoprivredna preduzeća i seljaci, kojima bi svi prethodno pomenuti garantovali otkup po unapred poznatim cenama.

B. G.

"Tenis" zainteresovan da ulaže u Srbiju

Klemens Tenis je u Beogradu naglasio da njegova kompanija, koja želi da uđe na tržište Srbije i investira do 300 miliona evra, ne dolazi da bi potisnula srpskog poljoprivrednika, već podstakla proizvodnju svinjskog mesa i izvoz

Vlasnik nemačke mesne industrije "Tenis" Klemens Tenis potvrdio je ove sedmice u Beogradu da namerava da organizuje proizvodnju mesa u Srbiji, a sa premijerom Aleksandrom Vučićem dogovorio je naredne korake za dolazak te kompanije u Srbiju, od kojih je najvažniji dobijanje dozvola za rad i obrazovanje kadrova iz naše zemlje.

Vučić je na konferenciji za novinare rekao da se ugovor sa kompanijom Tenis priprema za jun, budući da Srbija treba da uradi još mnogo toga, posebno po pitanju obrazovanja i pronalazjenja poljoprivrednika od kojih bi mogle da budu uzimane svinje.

Reč je, rekao je Vučić, o izgradnji savremenog "vertikalnog preduzeća", koje će obuhvatiti proizvodnju žitarica za ishranu, proizvodnju i klanicu tovnih svinja.

- Tenis je najveći u Evropi. Njegova namera je da za nekoliko godina u Srbiji proizvede na svojim farmama, a veći deo otkupi od naših seljaka, ukupno četiri miliona svinja - rekao je Vučić.

On je dodao da u Srbiju danas u klanicu ide 2,8 miliona svinja, a da je 2010/2011. godine u Srbiji stočni fond spuštao na nivo iz 1910.

- Planirana proizvodnja od četiri miliona je ogromno povećanje za Srbiju i mnogo znači za poljoprivredu naše zemlje - rekao je Vučić. - Dobili smo konačnu vest od Tenisa da želi da ulaže i želi da radi u našoj zemlji i dugo godina ovde da ostanu, da želi da pravi profit za svoju kompaniju, što će značiti i oporavak posrnule srpske poljoprivrede.

Vlada Srbije i nemačka kompanija "Tenis", koja je najveći proizvođač mesa u Evropi, potpisale su u aprilu prošle godine Memorandum o razumevanju.

Memorandum su tada potpisali ministar privrede Srbije Željko Sertić i predstavnik kompanije Tenis Danijel Notbrot, a Vučić je tada rekao da je namera te kompanije da proizvodi tri miliona tovnih svinja.

Klemens Tenis i Aleksandar Vučić na sastanku u Vladi Srbije

I Srem u igri za centar kompanije?

Kancelarija „Tenisa“ je već otvorena, a lokacije za farme i klanice se traže. Kako je rečeno na konferenciji za novinare, traže se lokacije, a to ne isključuje da nemačka kompanija kupi i neke naše firme koje imaju klanice, a koje su u stečaju ili likvidaciji. - Oko 100 do 120 kilometara

najdalje od centralnog dela gde će oni postaviti proizvodnju, moraju biti smeštene i farme i dobavljači. Dakle, ako to bude na teritoriji srednjeg Banata dolazi u obzir čitava Vojvodina, a ako to bude na teritoriji Srema, onda u obzir dolaze Mačva, Srem i južna Bačka - rekao je premijer Vučić.

Nemački Tenis je jedan od najvećih proizvođača svinja u Evropi koji godišnje uzgoji oko 17 miliona svinja, ali i oko 400.000 goveda i koja ima obrt veći od pet milijardi evra po godini.

Tenis: Nećemo potisnuti srpskog poljoprivrednika

Vlasnik nemačke kompanije "Tenis" Klemens Tenis podvukao je u Beogradu da njegova kompanija, koja želi da uđe na tržište Srbije i investira do 300 miliona evra, ne dolazi da bi potisnula srpskog po-

ljoprivrednika, već podstakla proizvodnju svinjskog mesa i izvoz.

On je najavio ukupan obim investicija u Srbiju u visini od 300 miliona evra, koja će biti realizovana u predstojećih pet godina.

Istovremeno je poručio da "Tenis" ne namerava da izvlači novac iz zemlje u koju dolazi, već će prihode od posla u Srbiji koristiti za dalje investicije u tu zemlju, odnosno u svinjogojstvo u Srbiji.

"Tenis" ne dolazi na tržište da smanji domaću proizvodnju, već da je pripremi za izvoz. Izvozimo u 98 zemalja globalno. Svetski smo

Tenis je, naglasivši da se već oseća u Srbiji kao kod kuće, rekao da je video da poljoprivreda Srbije ima ogromne izgleda, poseduje plodnu zemlju, a Nemačka od 70-tih godina prošlog veka ima odlično iskustvo sa Srbima koji su došli u tu zemlju, koji dobro rade, brzo uče i odlično sprovode ono što su naučili

prvak u izvozu svinjskog mesa, sa udelom od 82 odsto po količini. Raspolažemo sa 16 izvoznih biroa, koji će biti u situaciji da izvoze srpsko meso. Tako ćemo podići potražnju i u samoj zemlji", objasnio je Tenis.

On je ukazao da "Tenis" namerava u narednih pet godina intenzivno da radi na svom projektu u Srbiji, a da će lokacija biti izabrana tako da bude u sredini nekog regiona u kojem će se proizvoditi svinje.

Prema njegovim rečima u Nemačkoj "Tenis" ima 17.000 poljoprivrednika dobavljače, koji su porodična preduzeća, i koji dobro žive o toga.

On je preneo da nije mogao da odbije šefa srpske vlade, kada ga je upoznao, i kada ga je pitao da dođe i pomogne u restrukturiranju poljoprivrede u Srbiji.

Tenis je, naglasivši da se već oseća u Srbiji kao kod kuće, rekao da je video da poljoprivreda Srbije ima ogromne izgleda, poseduje plodnu zemlju, a Nemačka od 70-tih godina prošlog veka ima odlično iskustvo sa Srbima koji su došli u tu zemlju, koji dobro rade, brzo uče i odlično sprovode ono što su naučili.

On je kazao da je u kratkom roku odlučio da otvori kancelariju u Beogradu koja radi na projektovanju deset farmi, koje neće pokriti celu proizvodnju, ali koje će biti model za proizvođače u Srbiji.

- Tenis neće da istiska nekog sa tržišta već želi da uposl postojeće poljoprivrednike da im ponudi šansu da se uključe u posao - objasnio je on.

Moćna kompanija

Kompanija „Tenis“ osnovana pre 45 godina zapošljava oko 8.000 ljudi u sedam nemačkih i jednom danskom proizvodnom pogonu. Izvozi polovinu proizvodnje, a godišnji obrt joj je 5,6 milijardi evra.

I pored problema sa svinjskom kugom, Tenis je uveren da su šanse i izgledi dobri da se to reši i krene sa poslom.

Objašnjavajući dalje korake Tenis je ukazao da zamišlja da se krene najpre sa prenosom znanja.

Dolazak u nekoliko koraka

Najavio je i da će biti uspostavljena internet platforma preko koje će moći da se prijave zainteresovani poljoprivrednici, koji bi, kada budu izabrani, bili upućeni u Nemačku u Akademiju "Tenis" na obuku, kako bi se upoznali sa tehnologijom koju koristi ta kompanija, i znanje potom prenesu u Srbiju.

- Drugi stub kako bi ušli na srpsko tržište jeste da započnemo proizvodnju mesa. Tražimo da preuzmemo neku postojeću firmu kako bismo otpočeli sa radom i upoznali bolje tržište - rekao je Tenis, dodajući da je treći korak realizacija građevinskih poduhvata, pri čemu će najveći deo poslova biti dodeljen srpskim firmama.

- Mi veoma rado dolazimo u Srbiju, jer ovde nalazimo dobre predušlove i političku podršku da sprovedemo naše ideje. Imali smo sličan projekat u Rusiji. U interesu srpske poljoprivrede je da se neko bavi modernom proizvodnjom mesa, što će doprineti rastu izvoza", naglasio je on zahvalivši se svima na podršci.

On je posebno zamolio srpske poljoprivrednike za podršku, rekavši da dolazak u neku zemlju bez podrške nema smisla.

Tenis je izrazio razumevanje da, kada dolazi do nekih promena, uvek postoji potreba da se neki ljudi za to privole.

On je rekao da se nudi šansa svima koji se bave svinjogojstvom da se priključe, i da nema ograničenja po količinama, ali da se ne može saradivati sa onima koji imaju manje od deset krmača.

Međutim "Tenis", kako je dodao, želi da i ti mali proizvođači rastu, a kada se bude formirala klanica biće zaključivani ugovori sa poljoprivrednicima o otkupu, kojim će se dati potrebna bezbednost uzgajivačima.

Upitan za plan proizvodnje srpsko-nemačkog čevapa Tenis je najavio da će njegova kompanija proizvoditi "kulturloški srpske čevape", ako to kupci budu želeli i tražili.

- Ja uživam u srpskim čevapim. Bili smo na večeri, a nakon što smo jeli junetinu i jagnjetinu, tražio sam čevape. Znamo kako se to radi, a ako ne znamo pitaćemo srpske proizvođače. Mi volimo da učimo - zaključio je Tenis.

S. P.

(Ne) brine ga dolazak "Tenisa"

Dolazak u Beograd Klemensa Tenisa, vlasnika poznatog nemačkog proizvođača mesa "Tenis", izazvao je ne malu pažnju domaćih uzgajivača svinja. A kako i ne bi kada se mogući dolazak "Tenisa" na ovdašnje tržište, najavljuje na sva zvana uz nezaobilazne optimistične prognoze o boljem sutra za sveukupno svinjogojstvo Srbije.

Tridesetjednogodišnji uzgajivač svinja Goran Škrbić iz Bačkog Gradišta na porodičnoj farmi uzgaja tovljenike i, kaže, raduje se dolasku nemačkog giganta. Međutim, najava da bi Tenis mogao dobiti čak 30 hiljada hektara najkvalitetnijih srpskih oranica onespokojava ga. I ne bez razloga jer, primera radi, on je uspeo da zakupi tek sedam hektara i to zemlje četvrte klase.

- Mislim da to nije dobro za poljoprivrednike jer je to puno zemlje. Bilo bi bolje da se to подели našem narodu, našim poljoprivrednicima, da oni to obrađu-

Goran Škrbić (Foto: Nenad Jovičević)

ju, hrane svinje i drugu stoku a ne da se daje stranim državljanima. Mislim da to baš nije u redu - Škrbić.

Na savremenoj, gotovo automatizovanoj farmi, Goran uzgaja tovljenike koje, prodaje poznatim kupcima ali, nije zadovoljan cenom koja je ove godine dostigla

maksimum od 110 dinara za kilogram žive vage.

Stabilnije i više otkupne cene svinjskog mesa, kaže Škrbić, svakako bi i na njega uticale da sadašnji uzgoj od stotina tovljenika višestruko poveća uz neizbežna ulaganja u proširenje proizvodnih kapaciteta farme. RTV

SVETSKE KOMPANIJE U SRPSKOM AGRARU

LAČARAK • STOČARI O SKOROM POČETKU PROIZVODNJE U "MITROSU"

Otvaranje klanice nada za stočare

Proizvodnja u "Mitrosu" za proizvođače stoke je pozitivna stvar koja će dovesti do zaposlenja nekoliko stotina ovdašnjih radnika, doprineti sigurnom standardu njihovih porodica, a stočarima omogućiti da sigurnije proizvode i pošteno plasiraju svoju stoku

Najave nadležnih da će oko 27. marta startovati proizvodnja u obnovljenoj i modernoj Klanici "Mitros flašvaren", koja nakon privatizacije iz stečaja posluje u sastavu austrijske kompanije "Gerlinger", daje nadu ovdašnjim stočarima, pre svega proizvođačima svinja, da će se na tržištu stoke nešto bitno promeniti. Nadaju se stočari da će, konkretno, imati jednog ozbiljnog kupca svinja i da ubuduće neće morati da čekaju dobru volju nekih vlasnika klanica i uopšte drugih otkupljivača da otkupljuju stoku. Nadaju se kako se više neće klančarima nametati računica da je bolje uvoziti stoku nego imati svežu sirovinu sa domaćeg tržišta. Ovo je suština reagovanja stočara u Lačarku, selu odranije poznatom po velikom broju domaćinstava koja se bave stočarstvom i u kome se i sada gaje dobre svinje.

Positivna stvar

"Mitros" je tema o kojoj se govori u svakoj stočarskoj kući u ovom selu. U to smo se i sami uverili. Dok se jedni nadaju boljitku, sigurnosti

Živan Vladislavljević

Milan Aćimović

proizvodnje, drugi su pomalo skeptični i otvoreno govore kako ne bi voleli da "njihove prvoklasne svinje" završe kao prosečno kvalitetna grla i budu plaćena po niskoj ceni.

- Oživljavanje proizvodnje "Mitrosa" za mene, kao proizvođača, je pozitivna stvar, jer će se u našoj sredini zaposliti nekoliko stotina radnika. Oživeće ova sredina zato što će stotine porodica tih radnika imati redovna mesečna primanja. Kao poljoprivrednog proizvođača koji se bavi generacijama proizvodnjom svinja ova činjenica me, takođe, raduje, jer ću moći da plasiram svoj proizvod. Tako bar mislim, a hoće li to biti ili neće ostaje da vidim. Brzo će se pokazati kako će se odnos klanica imati prema nama proizvođačima sirovine. Ja "Mitrosu" želim uspeh, ali bih voleo da nas ispoštuju kao proizvođače, da u zajedničkoj priči o lancu proizvodnje imamo kolač koji ćemo jesti i mi i oni, jer su ranije kolač jeli samo

preradivači - komentariše Živan Vladislavljević čija porodica se generacijama bavi svinjarstvom.

Promene na bolje

Za mladog poljoprivrednika Milana Aćimovića, ratara i stočara otkupna politika u agraru uopšte je bolna točka angažovanja, a što se otkupa svinja tiče on se nada da će to biti promenjeno startovanjem proizvodnje u "Mitrosu".

- Kako stvari stoje sada na tržištu nama je jasno. Cena tovljenika koja je bila ranije 200 ili 220 dinara sada je pala za polovinu, nemamo kome da isporučimo svinje ni po toj ceni. Muka i borba je oko prodaje i to traje. Kažu da "Mitros" treba da počne proizvodnju krajem marta i to je dobro, ali ne da naše svinje idu na liniju klanja. Sada više nema loših rase tovljenika na našim prostorima i to treba konstatovati - veli Milan Aćimović.

Slično mišljenje ima i Đorđe Bogić, kome je samo pominjanje linije klanja u nekoj klanici povezano sa slabom cenom i lošim kvalitetom mesa.

Đorđe Bogić

Đorđe Bogić

Mitros kao rešenje

- Kod nas u Sremu je sve plemenita rasa svinja u ovorima, nema na njima slanine i nisu naše svinje za liniju klanja, a nezvanično čujemo da će se tako raditi u "Mitrosu". To nije pouzdana informacija, ali ako zaista

bude nije u redu, jer stočar gubi u odnosu na uloženi trud, ostvaruje veliki finansijski gubitak na kvalitetnom proizvodu - računava Đorđe Bogić.

Dragiša Brljak zvan Mik čekava otvaranje "Mitrosa" sa velikim nestrpljenjem. On proizvede godišnje oko 200 komada svinja, prodaje ih ovdašnjim mesarima, ali samo onima koje su na spisku za subvencionisanje, jer tek tada dobija subvencije po grlu i on kao proizvođač. Prodavao je predstavnicima "Bifteka" iz Niša, dolazi su i iz "Trlič" kod Uba i drugi.

- Samo čekam otvaranje "Mitrosa". Mi stočari smatramo da nam je ta klanica rešenje. Ako bude poštenog odnosa prema proizvođačima imaće on sirovine za domaće i strano tržište. Ako ne bude uzimao od nas svinje, već nam doneo krmače da mi pazimo na njihove svinje onda tu neće biti zarade za nas, smatra Dragiša Brljak.

Tekst: S. Đaković
Slike: M. Mileusnić

NOVI SAD • POKRAJINSKI SEKRETAR BRANISLAV BOGAROŠKI SA PREDSTAVNICIMA POLJOPRIVRENDNIH UDRUŽENJA

Vreme je za ozbiljnu agrarnu politiku

Potpredsednik Pokrajinske vlade i pokrajinski sekretar Branislav Bogaroški sastao se sredinom meseca sa predstavnicima poljoprivrednih udruženja u Vojvodini, a povod je bio da se razmotri način na koji se mogu zaštititi narušena prava poljoprivrednika proistekla iz Zakona o izmenama i dopunama zakona o poljoprivrednom zemljištu.

Poljoprivredna udruženja, čiji su predstavnici prisustvovali današnjem sastanku u Pokrajinskoj vladi su: Asocijacija poljoprivrednika Vojvodine - Miroslav Kiš, Regionalna kancelarija za ruralni razvoj Subotica - Pavle Kujundžić, Udruženje Futoški kupus - Goran Puača, Vojvodina Agrar - Mihajlo Kun, Opštinsko udruženje poljoprivrednika Stara Pazova - Jaroslav Fabri, Vršacki Ratari - Zlatko Zarkula, Udruženje poljoprivrednika Stajičevo - Dragan Kleut i Klub 100P+ - Vojislav Malešev.

Potpredsednik Bogaroški je nakon sastanka u svojoj izjavi medijima istakao da je tokom susreta, koji je imao sa reprezentativnim udruženjima poljoprivrednika, koja

Razgovor sa predstavnicima poljoprivrednih udruženja

su se odazvala za razgovor, obuhvaćeno više tema.

- Prva tema o kojoj je bilo reči je u vezi sa problemima oko primene Zakona o izmenama i dopunama zakona o poljoprivrednom zemljištu, koji su već sada evidentni, pogoto-

vo kada je reč o pitanju prava na žalbu na postupke licitacije, koje će se uskoro otvoriti ako se ne nađu rešenja na nivou Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine ili ukoliko Zakon ne bude izmenjen", istakao je potpredsednik Bogaroški.

Kako je potpredsednik Pokrajinske vlade i resorni sekretar još naveo, razgovarano je i o restituciji zemljišta, jer je izmenama Zakona predviđeno da ukoliko se promeni vlasnik na državnom zemljištu kroz postupak restitucije, biće dužan da trpi zakup zasnovan na svom zemljištu do isteka ugovorenog zakupa.

- Onaj ko u restituciji dobije zemljište, narednih trideset godina neće moći slobodno da raspolaže sa njim, nego će ući u ovaj proces u svojstvu zakupodavca, umesto Republike Srbije i biti dužan da trpi postojeće ugovore. Dakle to su neki novi momenti koji su se još pojavili".

Učesnici sastanka dotakli su se i teme u vezi sa subvencijama.

- Ove godine se suočavamo sa tri puta manjim subvencijama, a gde pritom u regionu nemamo manju subvenciju od 200 evra po hektaru. Bilo je reči i o obećanju Ministarstva poljoprivrede da će odmah po usvajanju izmena i dopuna Zakona o poljoprivrednom zemljištu krenuti da radi na nacrtu novog zakona, koji treba da utvrdi zaštitne mehanizme za naše poljoprivrednike pri-

likom kupovine zemljišta kupaca iz inostranstva od 1. septembra 2017. godine. Dakle, vreme curi i ovo je krajnji momenat da se krene u taj posao, krajnje vreme da se vodi ozbiljna agrarna politika i krajnji je momenat da Vlada Republike Srbije i Ministarstvo poljoprivrede opredelje budžet u skladu sa Zakonom. Dakle minimum pet posto republičkog budžeta kako bi se ljudima isplatile subvencije, koje su im neophodne da bi uopšte mogli da funkcionišu i istrpe bilo kakvu vrstu konkurencije. Novca u republičkom budžetu nikada nema dovoljno, ali sam siguran da u preraspodeli postojećih sredstava mogu da se nađu sredstva, a ne spuste naše poljoprivrednike na najnižu direktnu subvenciju koja postoji na teritoriji Evrope. Znači jedva 35 evra, uz to da malo častimo, u odnosu na 200 evra u okruženju. To je nešto što neće moći da se izdrži i što će dovesti do ozbiljnog pada poljoprivredne proizvodnje u 2016. godini", predočio je u svojoj izjavi potpredsednik Bogaroški, objavljeno je na sajtu Pokrajinske vlade.

S. P.

Reorganizacija mreže seoskih naselja

Kad se zajedno posmatraju ugašena i nestajuća sela, vidi se da nestajanje preči četvrtini od ukupnog broja naselja, a ima ih 4.709 u Srbiji. Za ova sela bi najpre trebalo formirati virtuelne seoske opštine, a za sva druga sela zavičajne komunikativne mreže

Piše: Branislav Gulan, član Akademijskog odbora za selo SANU i Naučnog društva ekonomista Srbije

Krupne promene dogodile su se i u privrednom životu srpskog sela

Neophodno je za svaki tip sela posebno operacionalizovati nacionalne, regionalne i lokalne projekte održivog razvoja. Seoska naselja su u Srbiji nastajala spontanim, a često i haotičnim zgušnjavanjem slučajno nastajanih predela. Danas se mreža seoskih naselja menja tako što su neka sela već ugašena, druga se brže ili sporije prazne i neumitno nestaju (nestajuća sela), treća su još uvek održiva (održiva sela), dok su neka u razvijenim krajevima i uz gradove potrebno perspektivna, među kojima su i ona retka sela koja bi mogla da služe za ugled drugima. Ugledna sela bi mogla da posluže kao prototip uspešnog i agrarnog i ruralnog razvoja u našim konkretnim globalnim okolnostima koje su u osnovi veoma nepovoljne. Zato je potrebno svakom tipu sela iznaći onaj konkretni model razvoja koji bi za njega bio optimalan. Najhitni-

je su mere koje treba preduzimati u selima koja su nestajuća kao i u onima koja su još održiva.

Nestajuća su sela u kojima je popisano manje od 100 stanovnika, kojih je 2011. godine u Srbiji bilo 1.034! Ovom tipu bi se mogla pridružiti i mnoga sela koja imaju ispod 200 stanovnika, ako su ostala bez dece i mladih žena koje još mogu i hoće da rađaju. To se odnosi na ona sela koja su infrastrukturno zapuštena, ekonomski devastirana i prekomerno ostarela. Kad se zajedno posmatraju ugašena i nestajuća sela, vidi se da nestajanje preči četvrtini od ukupnog broja naselja, a ima ih 4.709 u Srbiji. Za ova sela bi najpre trebalo formirati virtuelne seoske opštine, a za sva druga sela zavičajne komunikativne mreže.

Održiva sela

Teško je, ako ne i nemoguće, statistički pouzdano utvrditi koje je selo održivo, a koje nije. Ipak, mnogo je veća verovatnoća da se duže održi u životu i da se razvija selo s više od 500 stanovnika nego ono ispod 200. Na svu sreću u ovu kategoriju (preko 500 stanovnika) spada najveći broj sela kojih je u Srbiji 2011. godine bilo 2.832! Za početak neophodno je u svakoj opštini organizovati institucionalizovanu mrežu onih koji znaju šta i kako s onima koji hoće i mogu – sad i ovde, da učine nešto dobro i korisno za svoje selo, za svoju opštinu i državu Srbiju. Savremena sredstva elektronske komunikacije omogućuju da se u takvu mrežu uključi veliki broj stručnih i uspešnih ljudi iz srpske dijaspore kojima bi se poverili važni (ponekad i najvažniji) zadaci u strategijama, planovima i projektima lokalnog, regionalnog i nacionalnog razvoja. Umesto praznih apela, „ostajte ovde“ (bez posla i perspektive) i problematičnih kalkulacija s novčanim doznakama starih i novih „gastarbajtera“ krajnje je vreme da se u obostranom interesu institucionalizuju veze i odnosi državljana Srbije, s državom Srbijom. Mnogo bi bilo bolje za srpska sela i državu da oni uopšte ne odlaze iz Srbije, ali je za mno-

ga od njih odlazak bio bolja opcija. Ako već odlaze iz zemlje, te bi veze omogućile i Srbiji da njih sasvim ne izgubi i njima da ne izgube Srbiju.

Ovome je potpuno analogan odnos onih koji odlaze iz sela u gradove, a današnja sudbina napuštenih sela velika je opomena za državu Srbiju koju napuštaju (kao i sela) najmlađi, najobrazovaniji i najvitalniji. Godišnje oko 35.000 njih ode iz Srbije, a tek poneko se vrati! Kao i srpska dijaspora i zavičajne mreže naših sela mogle bi da aktiviraju onaj obično skriveni ljudski kapital, koji je ranije iz sela otišao u bliže ili dalje gradove, uglavnom su van zemlje. Ti ljudi su, sa svojim potencijalima, u datim okolnostima, najviše motivisani da objedine i pokrenu sve druge realne potencijale za agrarni i ruralni razvoj svojih napuštenih i zapuštenih sela. Neki od njih znaju kako, drugi mogu i imaju s čim, a treći hoće da učine sve što treba, pa ako se dobro umreže i domaćinski objedine, mogu da urade za svoje selo što niko drugi ne bi mogao. Ako, pak, oni koji su napustili svoja sela, svoje kuće i njive, ne učine ništa za oživljavanje onoga što je, pre svega, njihovo, onda će to morati da propadne pre nego ga neko drugi ne uzme za male pare!

Koncepcija ruralnog razvoja

Ako bivši ili sadašnji žitelji sela sami ništa ne učine, neće imati moralno pravo da ikog drugog okrivljuju za zlu sudbinu svojih ostalih roditelja, oronulih kuća, zakorovljenih njiva, ugašenih sela i ispražnjenog i zaboravljenog zavičaja. Ne bi smeli da pitaju državu i bilo koga drugog šta je uradio za njihovo selo, dok oni sami za njega ne urade ono što mogu.

Umesto dosadašnjeg intendantskog pristupa selu i poljoprivredi, gde su se oni tretirali kao proizvođači jeftine hrane, mora da se stvori koncepcija takozvanog ruralnog razvoja, koja će se temeljiti na demografskim, prirodnim, ekonomskim i socio - kulturnim potencijalima. Karakteristika srpskog sela danas je da se i posled-

Mala sela u Srbiji po regionima

Godina popisa	Sela s manje od 50 stanovnika	
	Srbija - sever	Srbija - jug
1948.	5	12
1953.	2	13
1961.	2	12
1971.	2	23
1981.	2	69
1991.	4	183
2002.	5	354
2011.	5	546

(Izvor: RZS-2013.)

njih decenija u njemu dešavaju izuzetno negativna demografska kretanja. Rapidno se smanjuje natalitet, u nekim krajevima vlada i prava „bela kuga“. Sve to je rezultiralo depopulacijom, senilizacijom i socijalnom devastacijom brojnih regija u Srbiji. Krupne promene dogodile su se i u privrednom životu srpskog sela. Te promene koje imaju dalekosežne socijalne i ekonomske posledice nisu dovoljno izučene i objašnjene. U XX veku je seljačko gazdinstvo bilo definisano ideološkom kategorijom maksimuma, što se pokazalo iracionalnim. Danas nema tog maksimuma, ali imamo sve manji broj ljudi koji imaju velike posede od po nekoliko hiljada hektara i sve veći broj onih koji ostaju sa svojim sitnim posedom (prosečna njiva u Srbiji je ispod tri hektara površine, a gazdinstvo ima 4,5 hektara). To im život znači, jer je to veoma često i dodatak na prihod i osnova za preživljavanje. U prošlom veku pod uticajem industrijalizacije i urbanizacije, dogodila se „civilizaciona revolucija“. Promenjen je seljakov pogled na svet, promenjene su njegove vrednosti i moral, kulturne potrebe i životne aspiracije.

Tradicionalan način života

Do Drugog svetskog rata Jugoslavija je bila agrarno, tradicionalno društvo. Preko 80 odsto stanovništva je živelo na selu autarhičnim, oskudnim i tradicionalnim načinom života. Ceo seljakov svet je bio sveden na njegov posed, gazdinstvo i porodicu, selo u kome živi i crkvu koja je oličavala Boga i usmeravala njegov duhovni život. Posle Drugog svetskog rata pod uticajem svetskih procesa, kao i nove vizije društva, izvedena je industrijska revolucija, nastupile su i protivurečne promene. Industrijalizovana gazdinstva povećala su robnost, specijalizovala se, imala tržišnu orijentaciju, drukčije stavove o budućnosti agrara. Takođe, su imala i više kapitala, znanja i snage od tradicionalnih gazdinstava. Pod uticajem industrijalizacije smanjio se ideo tradicionalnog ručnog rada, smanjio se broj nekvalifikovanih radnika, a zaposleni u kombinatima su poprimali odlike industrijskih rad-

Agrarna zemlja

Srbija je i danas siromašna agrarna zemlja. Jer, oljoprivreda prema zvaničnim podacima RZS (2014.g) direktno je stvarala više od 11 odsto bruto domaćeg proizvoda, a sa pratećim delatnostima to je i blizu 20 odsto. Da smo siromašna agrarna zemlja sa niskom produktivnošću potvrđuju i činjenice da jedan srpski seljak proizvodi hrane za 15 ljudi, u Nemačkoj čak za 152 osobe u Francuskoj za 77, Austriji za 56, Sloveniji za 25, a prosek proizvodnje u EU je između 50 i 80 stanovnika!

Rezultat toga je da se udeo stanovništva u gradskim naseljima povećao od 21 odsto u 1948. na 51 odsto u 1991. godini. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, po podacima popisa stanovništva iz 2011. godine, Srbija ima 7.186.862 žitelja. Van gradskih sredina živi 2.914.990 žitelja ili 40,5 odsto stanovništva.

Prema rezultatima popisa, poljoprivredno stanovništvo je 1948. godine činilo 68 odsto; 1953. godine 61 odsto; 1961. godine 49 odsto; 1971. godine 36 odsto; 1991. godine 17 odsto ukupnog stanovništva. U apsolutnim iznosima poljoprivrednog stanovništva u Srbiji je 1961. godine bilo 9.157.597 lica, a 1971. godine 7.843.986 žitelja, a 1981. godine oko pet miliona. Republika Srbija danas raspolaže sa 5.113.000 hektara poljoprivredne površine ili 0,68 hektara po stanovniku. Od toga 4.252.000 hektara su obradive površine ili 0,57 hektara po stanovniku. Do tranzicionih promena 85 odsto poseda je bilo u vlasništvu privatnika, a sad su gotovo sve površine privatizovane (računa se da je oko 800.000 hektara njiva u državnom vlasništvu). Aktivnog poljoprivrednog stanovništva prema popisu iz 1991. godine bilo je 904.127. Prema poslednjem popisu, obavljenom 2012. godine u Srbiji sad ima 631.000 poljoprivrednih gazdinstava. Proizvodnjom hrane u zemlji bavi se više od dva miliona ljudi.

(Nastaviće se)

BAČINCI • DUŠAN MARINKOVIĆ, VEĆ VIŠE OD POLA VEKA BAVI SE VINOGRADARSTVOM

Nekada se u berbu išlo pevajući

Svi su bili složni, pomagali su jedni drugima, a danas vidim da ljudi plaćaju da im se radi u vinogradu. Kod mene u dvorištu su bila po dvoja-troja zaprežna kola puna buradi, svi su pevali, šalili se...A vidim da danas više ništa ne ide kako treba, takvo je valjda vreme došlo – kaže 86-godišnji vinogradar Dule Marinković iz Bačincina

Dušan Marinković iz Bačincina

Nedavno su vinogradari iz Bačincina jubilarni 25. put za redom na svetog Trifuna išli organizovano u svoje vinograde, a za takav običaj glavni „krivac“ je 86-godišnji Bačincanin **Dušan Marinković**, koji je pre tačno dve i po decenije prvi ustanovio ovaj običaj u selu.

Deda Dule, kako ga svi zovu, rado se priseća tih dana.

- Ja sam od malena voleo da provodim vreme u vinogradu. Nemam neke velike površine, samo 18 ari, ali sam ih radio sa ljubavlju celog veka. Kada sam pre 25 godina bio izabran za predsednika Crkvene opštine u Bačincima, došao sam na ideju da i mi u našem selu na svetog Trifuna organizujemo zajednički odlazak u vinograd. Pošto su bačinački vinogradi na planini Beni, izvan sela, prvo pitanje mojih komšija bilo je kako ćemo stići do tamo, ali sam im ja kazao da ništa ne brinu, da ću doći po njih sa traktorom

i prikolicom pa ćemo tako da idemo. Rečeno – učinjeno. Svi su došli kako red i običaji nalažu – makaze u jedan džep, flašu u drugi. Kad smo stigli na Benu orezao se po neki

Povrtarstvo

Osim vinogradarstva, Dušan Marinković se svojevremeno bavio i povrtarstvom. Bio je prvi koji je u ovim krajevima počeo da seje pariski kornišon, a na daleko je bio poznat i po velikim količinama krompira koje je proizvodio. Seća se kada je jednom za Split poslao 18 tona krompira koje je dobio sa tri jutra zemlje. Deda Dule kaže da je od svog rada i svojih deset prstiju uspeo sve da stekne - i kuću i mašine. Kredite nikad nije uzimao, tako su ga naučili stariji.

Uz druženje posao je bio lak

čokot, malo se zalio vinom, a onda smo se kod krsta pomolili Bogu i evo ta tradicija se zadržala sve do danas – evocira uspomene na početak obeležavanja svetog Trifuna u Bačincima pre 25 godina deda Dušan Marinković.

Tadašnji odlaski u vinograd 14. februara pretvorili su se vremenom u pravu manifestaciju, a već desetak godina unazad u Bačincima se organizuje i „Vinijada“, na kojoj pravo da se takmiče imaju samo vina sa geografskim poreklom Bena. Iako je već u poznim godinama života, deda Dule još uvek svakog dana odlazi u svoj vinograd. I to na biciklu. Kaže da mu prija fizička aktivnost i da uživa kada uđe u svoj vinograd jer mu je tada puno srce i dodaje:

- Nekada, pre 50 godina, u berbu se išlo kao na veselje. Svi su bili

složni, pomagali su jedni drugima, a danas vidim da ljudi plaćaju da im se radi u vinogradu. Kod mene u dvorištu su bila po dvoja-troja zaprežna kola puna buradi, svi su pevali, šalili se...A vidim da danas više ništa ne ide kako treba, takvo je valjda vreme došlo. Ipak, bez obzira na to, ja bih savetovao mlade da se bave poljoprivredom, jer mislim da će doći bolji dani, optimista sam. Samo što omladina treba malo više da radi, umesto što sedi po kaficama i drži mobilne telefone. Ja sam radio jako puno i zato sam sve uspeo da postignem i steknem, a uz sav taj svoj rad obavljao sam i mnogo društvenih funkcija koje su bile značajne za tadašnji razvoj sela.

S. Mihajlović
Foto: **M. Mileusnić**
i privatna arhiva

Svakoga dana biciklom do vinograda

Berba vinograda u Bačincima 1960. godine

Bena

- Nekada sam pravio i svoja vina, uglavnom bela, koja su bila poznata po dobrom kvalitetu. Voleo sam i da popijem poneku čašu, dok sam bio zdraviji. Sada više ne smem, zbog lekova koje trošim. Gore na Beni imam jednog prijatelja sa kojim se svakodnevno družim. Kada se sastanemo pričamo satima, prisećamo se starih vremena i kako je to nekada bilo. Imam gore i jednu veliku fotelju pod kajsijom pa tu preko dana malo i zadržim, opije me onaj svež vazduh...Sada gore na Beni imamo i crkvu, pa je još lepše, a u dokolici sam napisao i pesmu o toj našoj planini lepoticu – kaže deda Dule.

INĐIJA • DRAGAN VUČENOVIĆ, PČELAR I NOVI PREDSEDNIK UDRUŽENJA PČELARA „ROJ“

Sve cenjeniji biznis „na točkovima“

- Ministarstvo poljoprivrede, kao i Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo, sve više priznaju ovu granu poljoprivrede, stimulišu nas pčelare i daju nam razne subvencije i bespovratna sredstva, tako da pčelarstvo više nije delatnost kojoj se malo posvećuje pažnje - kaže novi predsednik Udruženja pčelara „Roj“

Na prvoj ovogodišnjoj skupštini Udruženja pčelara „Roj“ u Indiji koja je održana 31. januara, na mesto doskorašnjeg predsednika **Dejana Čukalovića**, postavljen je novi predsednik **Dragan Vučenović** na mandat od četiri godine. Dragan je inače dugogodišnji pčelar, a poslednjih nekoliko godina, od kako je otišao u penziju, intenzivno se bavi ovim poslom. Po prvi put u razgovoru za list „Sremsku poljoprivredu“ on govori o planiranim aktivnostima udruženja, osvrće se na probleme sa kojima se suočavaju svi pčelari i objašnjava zašto je srpski med proizvod koji se rado izvozi.

Dragan Vučenović, pčelar i predsednik udruženja

Nakon isteka mandata mom prethodniku, pčelari odnosno naši članovi, su odlučili da mene izaberu na mandat od četiri godine - počinje priču pčelar iz Indije.

Dragan se pčelarstvom bavi skoro 18 godina, a poslednjih pet godina intenzivno se posvetio poslu „na točkovima“ kako ga pčelari nazivaju.

Dok sam još bio zaposlen, pčelarstvo sam posmatrao kao hobi i jednu vrstu relaksacije, međutim poslednjih par godina sam uvideo da je reč o ozbiljnom biznisu. Mini-

starstvo poljoprivrede kao i Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo sve više priznaju ovu granu poljoprivrede, stimulišu nas pčelare i daju nam razne subvencije i bespovratna

Pribojavaju se minusa zbog pčelinjih društava

sredstva, tako da pčelarstvo više nije delatnost kojoj se malo posvećuje pažnje - ističe on.

-U poslednje vreme dobijamo sve više mladih pčelara, na našu veliku radost, a samo u našem udruženju za godinu dana dobili smo novih dvadeset članova - kaže Dragan i kaže da je dobra stvar što se udruženje podmladilo i da više ne postoje predrasude da je ovaj posao namenjen isključivo penzionerima.

- Ja trenutno pčelaram sa oko 60 proizvodnih košnica, nekad manje a nekad više. Reč je o pokretnom „selećem“ poslu a prema podacima sa kojima raspolazem, oko 54 odsto pčelara u Srbiji ima seleći biznis. Naša prednost u ovim krajevima je što imamo pretežno suncokret i lipu, dok za bagrem moramo da idemo u druge delove Srbije kao što su Pocerina i Mačva i predeo oko Palića kaže ovaj pčelar i navodi da su pomenute tri vrste meda, odnosno paša primarne kod nas. Takođe imamo i voćne kao i uljanu repicu koje su dobre za razvoj pčelinje zajednice, a usput i daju nešto meda.

Inače, Fruška gora je najpoznatije mesto zasada lipove šume u jugoistočnoj Evropi.

- Zato smo pre dve godine imali projekat „Lipov med“ koji su realizovali Austrijska razvojna agencija i Pokrajinski sekretarijat kako bi se ova vrsta meda brendirala. Oni su finansirali ovaj projekat, a mi smo išli na edukaciju. Važno je napomenuti da su iz Indije tri mlada pčelara početnika dobila opremu za pčelarstvo - kaže Dragan.

On se, takođe, osvrnuo na višegodišnji problem sa kojim se susreću svi pčelari, a radi se o tretiranju poljoprivrednih proizvoda raznim hemijskim preparatima, što dodatno uništava pčelinja društva.

- Ovo je treća godina od kako je Evropska unija donela zakon kojim se zabranjuje sejanje semena tretiranih neonicotinoidima koji obuhvataju pet vrsta pesticida. Nažalost, kod nas još uvek nije tako, zato imamo velike gubitke - kaže Dragan i navodi da je jako važno nešto preduzeti kada je reč o tretiranju

Med iz Srbije tražena roba

poljoprivrednih proizvoda koji škodje pčelinjim zajednicama.

Toplo vreme i visoke temperature za ovo doba godine, s početka su radovali pčelare, međutim kako vreme sve više prolazi on kaže da nije dobro.

- Mi smo se prvo radovali, jer praktično jake zime negativno utiču na pčele. Kada su zdrave pčelinje zajednice i imaju velike količine hrane to ne bi trebao biti problem. Svakako nam više odgovara kada je toplije, međutim sada smo već u blagoj panici - kaže ovaj pčelar i objašnjava:

- Ako bi sada došlo do naglog zahlađenja, recimo da duži vremenski period imamo minus, strahujemo da li će pčelinje zajednice moći da pokriju mlado leglo koje je, da podsetim, duplo veće nego što bi trebalo biti. Ako se kojim slučajem to desi, može doći do raznih infekcija. Pratimo vremensku prognozu i nadamo se da se to neće desiti.

Što se tiče ovogodišnjih prinosa, on takođe kaže da sve zavisi od jačine pčelinjih zajednica i vremenskih uslova. Za bagrem je optimalna dnevna temperatura od 20 do 25 stepeni, bez padavina. Mi ćemo biti zadovoljni ako se prinosi budu kretali oko 20 kilograma kako na bagremu tako i na lipi i suncokretu.

Tokom razgovora, ovaj pčelar ističe da otkup meda ide veoma dobro, da postoji nekoliko otkuplivača koji daju dobre cene za kilogram meda koji se otkupljuje na veliko.

- Poslednjih nekoliko godina med se izvozi iz Srbije u neograničenim količinama, a najviše ga otkupljuju evropske zemlje, pogotovo Norveška, Italija i Nemačka. Radi se o medu odličnog kvaliteta, koji prodajemo na veliko po ceni od 4 evra za kilogram bagrema, dok za lipov med dobijamo tri evra. Ovde kilogram bagremovog meda košta 700 do 800 dinara - ističe on.

Kada je reč o aktuelnim konkursima koje raspisuje Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo, predsed-

nik Udruženja navodi da su zahvaljujući podršci indijske Agencije za ruralni razvoj već dobijali bespovratna sredstva.

- Oni nas uvek pravovremeno obavestavaju i pomažu nam prilikom konkursa, a ja sam lično prošle godine dva puta dobio sredstva za kupovinu opreme. I naše udruženje je jesenas konkurisalo te su nam odobrena bespovratna sredstva u visini od 100.000 dinara, pomoću kojih smo kupili računarsku opremu za udruženje.

Na kraju, predsednik ističe da imaju ambiciozne planove i ideje u udruženju koje treba da budu realizovane. Udruženje pčelara „Roj“ broji oko 70 članova, a plan im je da taj broj povećaju i da obezbede sredstva putem konkursa. Planiraju i nove edukacije na kojima će predavanje održati eminentni stručnjaci i profesori sa fakulteta, te će na taj način pčelari unaprediti svoje poslovanje. Takođe su zainteresovani za konkurse predstavnih fondova EU, a to bi im dodatno unapredilo uslove za rad. On napominje da još uvek nemaju svoje prostorije, pa se jednom nedeljno snalaze i održavaju predavanja u prostorijama OŠ „Jovan Popović“.

- Postoji inicijativa da u narednom periodu pokrenu niz predavanja za decu školskog uzrasta o značaju pčelarstva i sigurno je da će tu inicijativu i sprovesti - kaže na kraju Dragan Vučenović, pčelar i novoizabrani predsednik udruženja.

M. Balabanović

Sredstva iz Pokrajine veoma značajna

SREMSKA MITROVICA • PREPORUKE STRUČNJAKA ZA RATARE

Vreme je prihranjivanja pšenice

Ne žuriti sa setvom kukuruza - Poljoprivrednici sve više analiziraju zemljišta - Kod setve repe obavezno paziti na plodored, a u zaštiti strnih žita kontrolisati prisutnost bolesti i štetočina

Kraj je februara pa je vreme da se vrši kraju prvo prihranjivanje pšenice, onih koji idu na dva prihranjivanja, a oni koji će idći na jedno prihranjivanje treba da to obave eventualno početkom marta, podseća **Zoran Martinović**, samostalni stručni saradnik za pšenicu u Poljoprivrednoj stručnoj službi Sremska Mitrovica.

- Treba iskoristiti lepo vreme da se to obavi i po mogućnosti nakon toga može se pavalja površina glatkim valjcima, jer to uspostavlja bokorenje i daje bolji kontakt biljke sa donjim slojem zemljišta - kaže Martinović, ističući da poljoprivrednici koji su savesni poštuju preporuke a

Jovan Bojić

i sve je više ljudi koji rade analizu zemljišta i prihranjuju ga onim što u zemlji nedostaje.

Jovan Bojić, samostalni stručni saradnik za šećernu repu preporučuje poljoprivrednicima da poštuju plodored kod odabira na koje njive će sejati repu, jer je to nepoštovanje dovelo do pojave bolesti i štetočina na takvim površinama.

- Interesovanje je ove godine smanjeno, repe će, po našim procenama, biti kao i prethodne godine, oko 8.600 hektara u Sremu, jer su proizvođači poučenim iskustvom iz ranijih godina, kada je bilo kvarenja ugovora između proizvođača i šećerana, okrenuli se drugim usevima. Preporučujem proizvođačima da paze na plodored kad seju šećernu repu jer to ostavlja velike

Što se tiče izbora hibrida, danas u ponudi imamo veliki broj kvalitetnih hibrida domaćih i stranih semenskih kuća, ali trebalo bi da budu zastupljeni hibridi koji imaju stabilnost u prinosu, odnosno da neće podbaciti prinos ni u lošijoj godini

posledice na kvalitet i prinos useva - ističe Jovan Bojić.

Što se tiče kukuruza na poljima je trenutno zatišje, primećuje dr **Vladimir Marić**, samostalni stručni

Dr Vladimir Marić

saradnik za kukuruz, ali čim se prosuši vreme treba početi sa poslovima zatvaranja brazde i pripremanja za setvu.

Pre setve primeniti predsetvene đubrivo i to na osnovu analize zemljišta na sadržaj mineralnog azota. Aktuelna je nabavka semena mi imamo više kvalitetnih hibrida koji su se dokazali prinosima prethodnih godina. Zato preporučujemo proizvođačima da izaberu hibride više grupa zrenja i da poštuju optimalne rokove. Ne treba žuriti sa setvom već krenuti onda kada je zemljište na dubini setvenog sloja zagreje kada se temperatura ustali na 10 stepeni a to je prva dekada aprila - ističe Vladimir Marić, dodajući da je optimalno vreme setve za kukuruz oko 10 aprila.

- Ove godine imali smo malo predvegetacionih padavina i ne treba ići na veliku gustinu setve. Što se tiče dubine setve, ona treba da bude od pet do sedam santimetara - kaže dr Vladimir Marić. - Što se tiče izbora hibrida, danas u ponudi imamo veliki broj kvalitetnih hibrida domaćih i stranih semenskih kuća, ali trebalo bi da budu zastupljeni hibridi koji imaju stabilnost u prinosu, odnosno da neće podbaciti pri-

Mirjana Tojagić Milovanović

nos ni u lošijoj godini. Moja preporuka je da budu zastupljeni hibridi i ranijih i kasnijih grupa zrenja, ako ne tri grupe - 400, 500 i 600 - onda makar dve grupe FAO grupe zrenja - naglašava dr Marić. - Na taj način proizvođači smanjuju rizik proizvodnje posebno ako se dogode visoke temperature i suša u julu i avgustu mesecu.

Zaštitarci su primetili na strnim žitima prisustvo pegavosti

na pojedinim parcelama i pepelnice ali sve to u niskom procentu i ne treba primenjivati fungicide. Što se tiče ječma prisutna je mrežasta pegavost ali koristiti neki od registrovanih fungicida treba ukoliko je prisutna na 10 odsto površine - preporučuje **Mirjana Tojagić Milovanović**, samostalni stručni saradnik za zaštitu bilja.

Stručnjaci preporučuju da poljoprivrednici pregledaju površine vezano za pojavu glodara i ukoliko postoje rupe da primenjuju mamke. Za sada nada nije veliki ali potrebna je povremena kontrola prisutnosti glodara, podseća Mirjana Tojagić Milovanović iz Poljoprivredne stručne službe Sremska Mitrovica.

Razgovarala: **S. Đaković**

Zoran Martinović

NOVO

Brzo otpuštanje vlage
u FAO 500

KWS 5050 FAO 550

- Visok prinos i stabilnost prinosa zrna
- Visoka biljka sa dugačkim i širokim listovima
- Fleksibilan klip sa 18 redova zrna
- Visoka tolerantnost na visoke letnje temperature
- Vrlo brz rani porast i izražena stay green osobina
- Dobro otpuštanje vlage iz zrna - pogodan za kombajniranje

www.kws.rs

SEJEMO
BUDUĆNOST
OD 1856

Preventiva i zdravstvena zaštita novorođene jagnjadi

Piše: **Mr. Zoran Novaković, PSS Novi Sad**

Preventivne mere i zdravstvena zaštita jagnjeta počinje znatno pre njegovog rođenja. Prisustvo bolesti kod jagnjadi i uginuća često predstavljaju posledicu grešaka u odgoju ovaca koje su se desile ili dešavale tokom dužeg vremena, znatno pre rođenja. Jagnjad u materici i novorođenu jagnjad ugrožavaju zarazne i ostale bolesti, nastale neodgovarajućom ishranom i uslovi držanja majki, neodgovarajući postupci prilikom jagnjenja, prihvata i nege novorođenih jagnjadi.

Ključni činioci u očuvanju zdravlja jagnjadi: zaštita stada od zaraznih bolesti; uvođenje u stado ovolivaca koji nisu u krvnom srodstvu sa stadom; očuvanje dobrog zdravlja majki; odgovarajuća ishrana majki; preventivna zaštita majki od parazita; vakcinisanje majki protiv klostridijalnih infekcija; obezbeđenje odgovarajućeg prostora za jagnjenje; odgovarajuća pomoć pri jagnjenju; prihvatanje novorođenih, dezinfekcija pupka i napajanje i higijena prostora u kojem borave novorođena jagnjad. Od nabrojanih činilaca, od kojih zavisi zdravlje jagnjadi, većina se odnosi na razdoblje pre jagnjenja. Prodor zaraze ili nje-

no ranije prisustvo u stadu može dovesti do značajnih gubitaka među jagnjadima. Kod zaraznih bolesti koje kao jedan od znakova imaju pobačaj (bruceloza, leptospiroza, kampilobakterioza, hlamidioza, listerioza) česta je pojava rađanja jagnjadi slabe životne snage koja uginjavaju u prvim časovima ili danima života. Pošto se ove zarazne bolesti kod jagnjadi javljaju samo sa znacima opšte slabosti i uginućem, vrlo često se kao uzrok uginuća zanemaruje moguće prisustvo zaraze, naročito ako se usled postojanja imuniteta stada ne javljaju u većem broju.

Razvoj jagnjeta, za majku postaje značajnije opterećenje u zadnjoj trećini sjagnjenosti. Ukoliko majka ne zadovoljava svoje povećane potrebe u hranljivim materijama putem hrane, iscrpljena je zbog prisustva parazita ili ako je obolela od neke hronične bolesti rađaju se slaba jagnjad koja su nesposobna za život ili su podložna bolestima. S toga u poslednja dva meseca sjagnjenosti ovcama je neophodno obezbediti obrok sadržajan u energiji, belančevinama, vitaminima i mikro i makroelementima.

Sastav obroka mora da bude uravnotežen, bez manjka ili viška pojedinih hranljivih materija. U našim uslovima preovladava neizbalansirana ishrana, a zdravstveni poremećaji izazvani viškom pojedinih hranljivih materija su prava retkost. Odgovarajući obrok ovaca u zadnjoj trećini sjagnjenosti obezbeđuje energetska rezervu jagnjadi za prve časove života i utiče na količinu i sastav mleka. Život jagnjadi je u potpunosti zavistan od prvog sisanja. Kolostrum (prvo mleko nakon porođaja) je po svom sastavu različito od mleka. Kolostrum je znatno bogatiji u hranljivim materijama, ima visok sadržaj vitamina i minerala, hormona i antitela. Kolostrum daje energiju, omogućava čišćenje creva i izbacivanje prvog izmeta (mekonijum), a hormoni faktori rasta omogućavaju razvoj crevnih resica. Otpornost novorođene jagnjadi prema klicama uzročnicima bolesti je zavisna od antitela koja dobijaju prvog dana sisanjem ili napajanjem. Antitela iz kolostruma pružaju zaštitu prema onim uzročnicima bolesti sa kojima je majka došla u dodir. Zbog toga se radi zaštite jagnjadi od klostridijalnih infekcija cepe ovce 1,5-2 meseca pred jagnjenje. Antitela iz kolostruma pružaju zaštitu prosečno prvih 28-30 dana života. Njihova količina u krvotoku jagnjeta zavisi od količine unetog kolostruma, količine antitela u kolostrumu majke, starosti jagnjeta kada je dobilo kolostrum.

Sindrom gladovanja i gubljenja telesne toplote (hipotermija) je najčešći uzrok uginuća jagnjadi u prvim danima života. Poremećaj zdravlja se ispoljava kao pad telesne temperature i slabost različitog stepena. Prema više istraživanja, sindrom gladovanja i gubitka telesne toplote uzrokuje 25-50% uginuća jagnjadi.

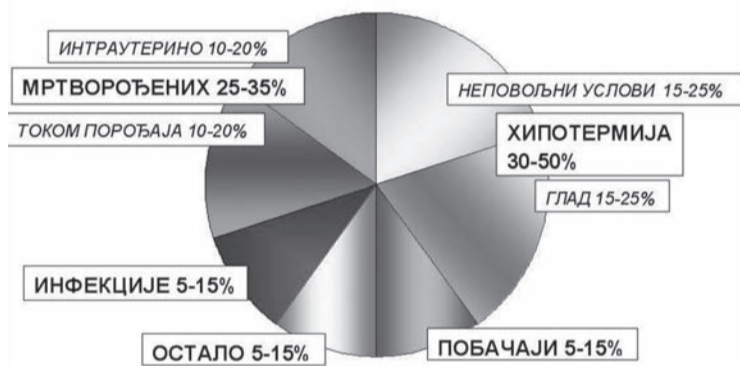
di. Za razvoj ovog stanja pogoduju niska spoljašnja temperatura, gubitak telesne toplote preko vlažne površine tela, mala telesna težina jagnjadi, smanjeno stvaranje telesne toplote usled nekretanja, težak dugotrajn porođaj, nebriga majke za novorođenčce i nedostatak kolostruma ili njegov loš kvalitet.

Jagnjad kod rasa sa izraženim sezonskim polnim žarom rađaju se u zimskim mesecima pri niskim spoljašnjim temperaturama. Energiju za održavanje telesne temperature u prvim časovima života dobijaju trošenjem energije iz masnog tkiva, a posle sisanja iz kolostruma. Ukoliko je novorođeno jagnje vlažno, izloženo niskim temperaturama, iscrpljeno tokom dugotrajnog porođaja, energetske rezerve se brzo troše i dolazi do pada telesne temperature. Slaba i iscrpljena jagnjad nisu u stanju da sisaju i njihov stanje se pogoršava.

Proliv novorođene jagnjadi se javlja ako jagnjad borave u lošim higijenskim uslovima, a naročito su sklone jedinice koje kolostrumom nisu unele dovoljnu količinu antite-

la, jagnjad čije su majke neuhranjene i jagnjad koja se rađaju na kraju sezone jagnjenja kada je sredina već prilično zagađena uzročnicima bolesti. Dobru zaštitu protiv dizenterije jagnjadi predstavlja vakcinisanje majki za vreme sjagnjenosti. Naravno uslov za uspeh ove mere je pravovremen unos kvalitetnog kolostruma. Za suzbijanje proliva uzrokovanih drugim bakterijama (*E. Coli*, *Salmonella*) ne postoji vakcina. U stadima gde se često koriste antibiotici, lečenje koli proliva može biti teško jer je ova bakterija vrlo često neosetljiva na većinu antibiotika koji se koriste za lečenje životinja.

Zapaljenje pupka predstavlja značajno oboljenje novorođenih životinja. Kao i ostala oboljenja nastaje usled loše higijene i slabe kolostralne zaštite. Preko pupčane vrpce bakterije prodiru u organizam i šire se prema unutrašnjim organima. Može razviti septikemija ili zapaljenja u unutrašnjim organima (jetra, zglobovi i dr.). Mera za sprečavanje zapaljenja pupka je dezinfekcija pupka neposredno nakon rođenja tinkturom joda.

Proizvodnja rasada

Piše: **Dragan Marković, dipl. ing., PSS Zrenjanin**

Proizvodnja rasada u plastenicima zavisi od vremena proizvodnje, klimatskih uslova u kojima se proizvodnja zasniva, od mogućnosti grejanja objekta.

Za ranu proizvodnju bez grejanja rasad se proizvodi u toplim lejama ili namenskim plastenicima. Proizvodnja sa dopunskim grejanjem dosta je jednostavnija i sigurnija od proizvodnje u toplim lejama. U svakoj fazi razvoja rasada možemo da obezbedimo optimalnu temperaturu, vlažnost i svetlost. Uspešnost proizvodnje rasada je uslovljena izborom kvalitetnog semena, supstrata za proizvodnju.

Supstarati za proizvodnju rasada

Tradicionalna proizvodnja rasada se zasnivala na korišćenju smese zgorogorog stajnjaka, baštenske zemlje i šumskog treseta u različitim proporcijama. Organizovana proizvodnja rasada podrazumeva korišćenje gotovih smeša za proizvodnju rasada. Za proizvodnju rasada

koriste se dve vrste smeša: smeša za setvu rasada i smeša za piliranje rasada. Ovi supstrati poseduju potrebne osobine neophodne za proizvodnju rasada i to:

- Ujednačena struktura smeše
- Dobar kapacitet za vodu i kvalitetno i ravnomerno upijanje vode u toku zalivanja
- Optimalna zastupljenost hranom
- Ne sadrže seme korova i sterilni su od prisustva bolesti
- Imaju optimalnu pH i eC vrednost za proizvodnju rasada

Seme

Kupovina i korišćenje sertifikovanog semena odgovarajućeg hibrida ili sorte povrća čini osnov za uspeh u proizvodnji u zaštićenom prostoru. Kod izbora hibrida treba obraditi pažnju na rezultate postignute u ogledima u sličnom klimatu gajenja. Činjenica je da danas postoji mogućnost kupovine hibridnog semena povrća od različitih semenskih kuća. Svaka od njih nudi naj-

bolje seme najboljih hibrida povrća. Nisu svi hibridi koji se nude povoljni za gajenje u našim klimatskim uslovima. Stoga se greške u odabiru hibrida povrća ne mogu popraviti kroz proces same proizvodnje. Važno je znati i masu 1000 zrna semena povrća. Apsolutna težina i broj semena u jednom gramu je (tabela):

Priprema semena za setvu

U vreme setve rasada treba koristiti dodatno zagrevanje. Radi uštede energije može se naklijavati seme. Seme se stavi u platnenu vreću (najčešće najlon čarapa) i potopi u mlaku vodu 25 do 30 stepeni u trajanju od 5 sati. Čarapa se stavlja na toplo mesto na 25 stepeni. Tokom sledećeg perioda seme se rezovno kvasi i meša zbog ravnomernog klijanja. Kada 50% semenki naklija pristupa se setvi. Seme se seje u kontejnere dimenzija 60h40h6 centimetara sa 210 otvora napunjene supstratom. Zasijsane semenke se prekri-

Rasad paradajza

ju sa 1 do 2cm debljine supstrata pa se nakon toga zaliju mlakom vodom 25 stepeni. Na ovaj način uštedeli smo 6 dana grejanja a nicanje će biti ranije za 6 do 10 dana nego kod setve nenaklijalog semena. Nakon setve treba uspostaviti temperaturu od 22 do 25 stepeni. Paradajz niče za 4 dana, krastavac 3 dana kao i salata dok paprika i patlidžan niču 10 dana. Odnah nakon nicanja temperaturu treba smanjiti za 5 stepeni, na 20 stepeni da bi se tek iznikle biljke bolje ukorenile. Na ovaj način se izbegava izduživanje biljaka. Posle 5 do 14 dana od nicanja, rasad se pikira u saksije. Paradajz, paprika i patlidžan kada su formirana dva lista a krastavac se pikira u fazi formiranih kolledonih listića pre pravih listova. U vreme pikiranja biljkama treba obezbediti zasenu od direktnog sunčevog dejstva. Pi-

kiranje se obavlja u saksije, kesice ili tresetne kocke. Ispod saksija se postavlja crna folija ili agril da bi se izbeglo prorastanje korena rasada u zemljište. Prilikom rasadiivanja bi došlo do narušavanja korenovog sistema rasada. U savremenim rasadnicima rasad se pikira u saksije na stolovima tako da se ova mera ne sprovodi. U periodu od pikiranja do rasadiivanja biljkama se održava vlažnost supstrata. Potrebno je izvršiti zaštitu od bolesti i štetočina. Rasad se ne hrani jer se u supstratu nalazi dovoljna količina hrane. Ako se ovo ne poštuje, uz neprilagođenu temperaturu, zalivanje i sklop, najčešće dođe do predavanja rasada. Ako se ovo dogodi odmah temperaturu treba sniziti a biljke prorediti na veći razmak saksije od saksije. Najbolje je u šah polje rasporediti saksije sa rasadom 5 do 10 cm razmaka.

Vrsta	Masa 1000 semena u gramima	Broj semena u 1 gramu
Paradajz	2,8 - 3,7	260 - 360
Paprika	7 - 9,5	105 - 145
Krastavac	30 - 40	25 - 35
Salata	1 - 1,2	1000 - 12000
Španać	10 - 13	77 - 100

Stanje na njivama i u voćnjacima

RUMA: Zaštita breskve i nektarine

Na terenu RC Ruma breskva i nektarina se nalaze u fenofazi od kraja bubrenja lisnih pupoljaka (ljuspice odvojene, svetlo zeleni pupoljci, podele vidljive) pa do pucanja lisnih pupoljaka i vidljivih zelenih uskih listića (braonkaste ljuspice opale, pupoljci zatvoreni sa svetlo zelenim ljuspicama (BBCH 03-09).

S obzirom na najavljene padavine u narednom periodu i fenofazu osetljivu na infekciju prouzrokovavcem kovrdžavosti lista breskve (*Taphrina deformans*) poljoprivrednim proizvođačima se preporučuje tretman nekim od sledećih fungicida:

- Fitociram 75-S, Ciram S-75, Diziram 76 WG (a.m. ciram) 0,25-0,35%
- Delan 700-WG (a.m. ditianon) 0,075-0,1%
- Syllit 400-SC (a.m. dodin) 0,15-0,25%
- Dakoflo 720-SC (a.m. hlorotalonil) 2,5-3,5 l/ha

SREMSKA MITROVICA: Tretman breskve

Breskva je u fenofazama BBCH 09 za razvoj cvetnog pupoljka (zeleni uski listići vidljivi, braonkaste ljuspice otpale, pupoljci zatvoreni sa svetlo zelenim ljuspicama) i BBCH 10 za razvoj lisnog pupoljka-prvi listovi se odvajaju zelene ljuspice lagano otvorene, pojavljuje se lišće.

To su kritične fenofaze u razvoju breskve za infekciju fitopatogenom gljivom *Taphrina deformans* izazivača kovrdžavosti lista i ploda breskve.

Prognozirane vremenske prilike sa kišnim padavinama su povoljne za klijanje prezimelih konidija i inficiranje nediferenciranog tkiva breskve.

Infekcije *T.deformans* su samo primarnog karaktera, nema sekundarnih infekcija, zato se zaštititi breskve u ovom periodu mora posvetiti posebna pažnja.

Preporučuje se proizvođačima tretman nekim od sledećih fungicida.

- a.m.hlorotalonil preparat Dakoflo 720 SC u konc.0,25-0,35% ili preparat Bravo 720 SC u konc.0,2%

- a.m.ditianon preparat Delan 700 WG u konc.0,75-0,1%

- a.m. ciram preparat Diziram 76 WG u konc.0,3-0,35% ili preparat agroCiram u konc.0,3-0,35%

SREMSKA MITROVICA: Zaštita jabuke

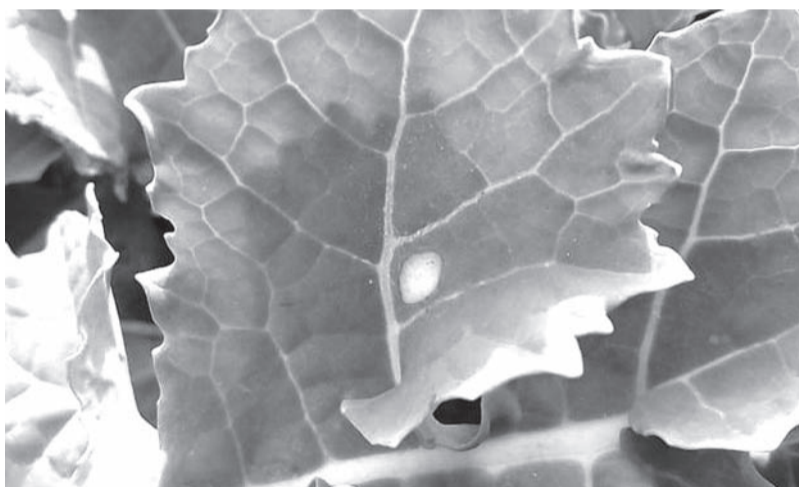
Jabuka sorte- sve sorte se nalaze u fenofazi BBCH 03-07 Kraj

Kaldezi

Početak pucanja lisnih pupoljaka jabuke

Suva trulež uljane repice

bubrenja lisnih pupoljaka ljuspice pupoljaka svetlo obojene a neki delovi pokriveni gustim dlačicama BBCH 07-početak pucanja lisnih pupoljaka – vidljivi prvi zeleni listići.

Posmatranjem peritecija, ustanovljeno je da su se formirale askospore u askusima.

Od ukupno pregledanih 76 peritecija

- u kategoriji K0 - 27
- kategorija K1-19
- kategorija K2-11
- kategorija K3-19

Obzirom na najavljene vremenske uslove (kiša i temperature iznad 10 stepeni), proizvođačima kod kojih se jabuke nalaze u navedenim fenofazama preporučuje se preventivni tretman preparatima na bazi bakra.

SOMBOR: Stanje u usevu uljane repice

Uljana repica se u zavisnosti od datuma setve nalazi u fenofazama od 5 razvijena lista - 9 i više listova (po BBCH skali 15-19):

- punkt Toplana –sorta Triangle-fenofaza razvoja po BBCH 15 (5 listova razvijeno)
- punkt Apatin-sorta PT200CL-fenofaza razvoja po BBCH 19 (9 i više listova razvijeno)
- punkt Karavukovo –sorta Triangle-fenofaza razvoja po BBCH 19 (9 i više listova razvijeno)

Prilikom pregleda registrovani smo prisustvo simptoma suve truleži (prouz. *Phoma lingam*). Br biljaka sa simptomima kao i % zaražene lisne površine nije se povećao u odnosu na prethodni pregled.

Na punktu Apatin (punkt Apatin-sorta PT200CL-fenofaza razvoja po BBCH 19 (9 i više listova razvijeno) na pregledanim biljkama registrovali smo prisustvo pojedinačnih imaga male repičine pipe (*Ceuthorrynychus quadridens*).

Primena fungicida i insekticida se za sada ne preporučuje.

SENTA: Zaštita ječma

Vizuelnim pregledom ozimih ječmova utvrđeno je da se usevi zavisno od vremena setve i sortimenta nalaze u različitim fazama bokorenja, a koji su najranije posejani već su ušli u fazu vlatanja (BBCH 25-31; 5 stabla vidljivo do pojave prvog kolenca iznad čvora bokorenja).

Simptomi mrežaste pegavosti ječma (*Pyrenophora teres*) su registrovani u različitim intenzitetu.

Procenat zaraženih biljaka zavisno od parcele iznosi od 70% do 100%. Na lišću se javljaju nekrotične pege i crtice koje šireći se poprimaju karakterističan izgled "mreže".

Jesenje visoke temperature iznad proseka i visoka relativna vlažnost vazduha uslovlili su neobično ranu pojavu simptoma već na poniklim usevima. Prouzrokovao mrežaste pegavosti ječma razvijaju se u širokom temperaturnom rasponu od 3-31 °C (optimum 18-24 °C).

S obzirom na prisustvo infektivnog materijala u usevima i približavanje osetljivim fazama razvoja ječma, ne sme se dozvoliti dalje širenje ovog patogena. Ukoliko se u usevima ječma koji su u fazi 1.kolenca registrije 10% biljaka sa simptomima mrežaste pegavosti, neophodno je sprovesti mere zaštite nekim od registrovanih fungicida:

- Falcon (a.m.tebukonazol+triaminol+spiroksamin) 0,6 l/ha
- Acanto plus (a.m.pikoksistrobin+ciprokonazol) 0,6 l/ha
- Amistar extra (azoksistrobin+ciprokonazol) 0,5-0,75 l/ha
- Duett ultra (epoksikonazol+tiofanat-metil) 0,5 l/ha

VRBAS: Zdravstveno stanje strnih žita

Na području RC Vrbas, strna žita se, u zavisnosti od rokova setve, nalaze od fenofaze 3-4 razvijena lista (BBCH 13-14), pa do bokorenja

(5-6 sekundarnih stabala, 25-26 BBCH). Obilaskom nekoliko lokaliteta, utvrđeno je sledeće:

Simptomi sive pegavosti lista, *Septoria tritici*, na donjim listovima:

1. Lokalitet, Vrbas, pšenica, sorta, Simonida, intenzitet napadnutih biljaka – 65% (13-14 BBCH)
2. Lokalitet, Kula, pšenica, sorta Rapsodija, intenzitet napadnutih biljaka – 35% (21 BBCH)
3. Lokalitet, Zmajev, pšenica, sorta Toskani, intenzitet napadnutih biljaka – 5% (13-14 BBCH)
4. Lokalitet, Kula, pšenica, sorta Farineli, intenzitet napadnutih biljaka – 75% (26 BBCH)

Simptomi mrežaste pegavosti lista, *Pyrenophora teres*, na donjim listovima:

1. Lokalitet, Zmajev, ječam, sorta Carmina, intenzitet napadnutih biljaka – 35% (13-14 BBCH)

Simptomi pepelnice, *Erysiphe graminis*, na donjim listovima:

1. Lokalitet, Kula, pšenica, sorta Farineli, intenzitet napadnutih biljaka – 40% (26 BBCH)

Simptomi pegavosti, *Rhynchosporium secalis*, na donjim listovima:

1. Lokalitet, Vrbas, pšenica, sorta Rapsodija, intenzitet napadnutih biljaka – 20% (22 BBCH)

Ne preporučuje se hemijska zaštita u ovom periodu.

Siva pegavost strnih žita

BILJEM PROTIV KARCINOMA

Zračenje zidova i rak pluća

Naši zidovi (posebno oni građeni blokovima od šljake) i zemlje zasićene veštačkim đubrivima bez prestanka truju okolinu. Bogataši ruše kuće od opasnog materijala, a šta ćemo mi?

(Prenosimo izvode iz knjige "Lekovitim biljem protiv karcinoma", autor Momčilo Moci Srečković, Slobomir 2015.)

Američka nacionalna agencija za zaštitu životne sredine je saopštila da će izduvne gasove dizel goriva uvrstiti među izazivače raka na plućima kod ljudi.

Ova odluka je posle istraživanja na laboratorijskim životinjama, hemijskih analiza i proučavanja statističkih podataka o osobama izloženim većoj koncentraciji izduvnih gasova iz motora koji koriste dizel gorivo.

Prema proceni agencije, dizel-motori su u 1986 godini izbacili u atmosferu SAD 302 hiljade tona izduvnih gasova. To znači da je ja jednom kubnom metru vazduha bilo 2,6 miligrama tih gasova. Agencija smatra da se 860 slučajeva raka na plućima u SAD te godine, može dovesti u vezu sa sagorevanjem dizel-goriva.

Naučno je utvrđeno da plemeniti gas radon i njegovi „potomci“ izazivaju opaku bolest. A naši zidovi (posebno oni građeni blokovima od šljake) i zemlje zasićene veštačkim đubrivima bez prestanka truju okolinu. Bogataši ruše kuće od opasnog materijala, a šta ćemo mi?

U nekim stanovima i poslovnim prostorijama živi se i radi kao i u rudnicima. I to zbog visoke koncentracije gasa radona koji izbija iz zidova.

Naučna istraživanja su dokazala da građevine podignute blokovima od šljake iz termoelektrana imaju znatno veće koncentracije radona od onih koje su sagrađene klasičnim materijalom.

Ako se zna da je rak pluća u porastu, a da je ovaj gas jedan od mogućih izazivača karcinoma, jasno je zašto sve ovo u poslednje vreme privlači veliku pažnju svetske i naše naučne javnosti.

Jedan od mogućih izazivača raka pluća i nekih drugih obolenja jeste gas radon, u stvari supstance na koje se on raspada. Ispitivanjima je odavno uočeno šta sve utiče na zdravlje rudara. Utvrđeno je, naime, da je za ovu pojavu karcinoma, mnogo opasniji, na primer, nevidljivi uzročnik radon

od ugljene prašine. Radon sam po sebi nije opasan, ali se prilikom udisanja raspada na elemente koji razorno deluju na pluća.

Radon je stalno prisutan u prirodi, kao sastavni i prateći element životne sredine, ali njegova koncentracija u stanovima zavisi od materijala od kojeg su napravljene cigle. Klasična cigla-opeka se pravi od različitih tipova zemljišta, tako ni zračenje u stanovima nije podjednako, ali u većini slučajeva ne prelazi dozvoljene granice. To su pokazali rezultati merenja obelodanjeni na savetovanju Sekcije za prirodnu radioaktivnost.

Kasno shvatili

Na žalost, u našoj zemlji je kasno shvaćeno da cigla i blokovi napravljeni od otpadnog materijala iz termoelektrana, a to su pepo sa filtera i šljake, zrače više radona nego što je to uobičajeno. Zbog toga se širom sveta meri koncentracija ovog gasa u stanovima, vrtićima i kancelarijama. Ova merenja su pokazala da je koncentracija radona znatno iznad dozvoljene i da su ljudi izloženi velikom uticaju štetnog dejstva njegovih „potomaka“, jer su im stanovi podignuti od takozvane elektrofilterske cigle.

Radon nije civilizacijska tekovina, ali je tekovina civilizacije saznanje da neki njegovi „potomci“ koji nastaju posle udisanja i izdisanja, ostaju u našim plućima i izazivaju rak. Naravno, što je takvih materija manje to je bolje, ali izgleda da potpune zaštite od ovog gasa nema. Ni pračovek nije bio zaštićen u svojim kamenim ili zemljanim utočištima, a u tim prostorima ima mnogo više radona nego u našim stanovima, sa velikim prozorima, u kojima leži tajna zaštite. Naime, prostim provetranjem koncentracija ovog gasa u kući se svodi na nulu. U kamenim odajama, na primer, ima mnogo više radona nego u kućama

od drveta. Nevidljivi radon, hteli mi to ili ne, deluje na naša tkiva, a cilj svih ovih istraživanja je da se spreči ono što se sprečiti može: to su preterano visoka koncentracija ovog gasa u našim stanovima i kancelarijama.

Čovek je stalno izložen raznim zračenjima: iz kosmosa, iz zemlje od raznih medicinskih i drugih uređaja, ali i zračenjem iz zidova. To su spoljni prirodni izvori zračenja. Istovremeno, postoje i unutarnji koji se unose hranom, vodom i vazduhom. Utvrđeno je da od cele doze svih prirodnih zračenja, kojim je izložen svakodnevno, 67 odsto dolazi upravo iz hrane, vode i vazduha, a da oko 70 procenata potiče od radona i njegovih „potomaka“. To dalje znači da polovina ukupnog prirodnog ozračenja čoveka potiče baš od ovog gasa.

Na radon kao faktor razlika ukazao je još 1924 godine a da sa svojim „potomcima“ zasigurno izaziva rak pluća potvrdili su Amerikanci još 1970 godine. Istraživanja o prisustvu ovog gas u čovekovim životnim prostorima bila su, međutim, pre desetak godina u povoj. Danas se ovom pojavom bavi veliki broj ustanova u svetu.

Srbija koja je spadala u zemlje sa radiološkim čistim podnebljem mogla

bi da se nađe na listi zemalja gde se razne štetne materije nemilice seju po njoj sopstvenom rukom. A razlog za to leži u vezi radona sa uranom koji se u velikim količinama nalazi u superfosfatnom đubrivu, što se uveliko koristi u poljoprivredi.

Svetska zdravstvena organizacija objavila je rat veštačkim đubrivima, tako će se u narednom periodu kontrolisano koristiti u mnogo manjim količinama a ponegde i potpuno obustaviti.

Radon se iz dubine lako kreće prema površini zemlje, a naglo se smanjuje prelaskom u atmosferu. Isto se tako dešava i u stanovima. Kad su zatvoreni dolazi do postepene koncentracije ovog gasa, koji se naglo smanjuje provetranjem. Pa ipak, radon je plemenit gas pa se vezuje sa nekim česticama vode i vazduha koje imaju veliku pokretljivost i sjedinjuju se sa česticama aerosola, a ove tako obogaćene i produktima raspada radona dospevaju u čovekova pluća. Kao produkti radona emituju alfa, beta i gama zračenje, od kojih je alfa zračenje najpogubnije po tkivo pluća, dolazi do unutrašnjeg ozračivanja pa nas plemeniti gas radon savim neplemenito uništava.

Opasnost sa roštilja

Broj umrlih od raka se iz godine u godinu povećava na celoj planeti. Od svih oblika najčešći uzrok je rak pluća, creva, rektuma, jetre... Kod žena je najčešći rak dojki i grlića materice, a kod muškaraca karcinom pluća.

Zanimljivo je da čak kod 60 odsto obolelih je nepravilna ishrana i pušenje, a iza toga se radaju infekcije, reproduktivno i seksualno ponašanje radna sredina...

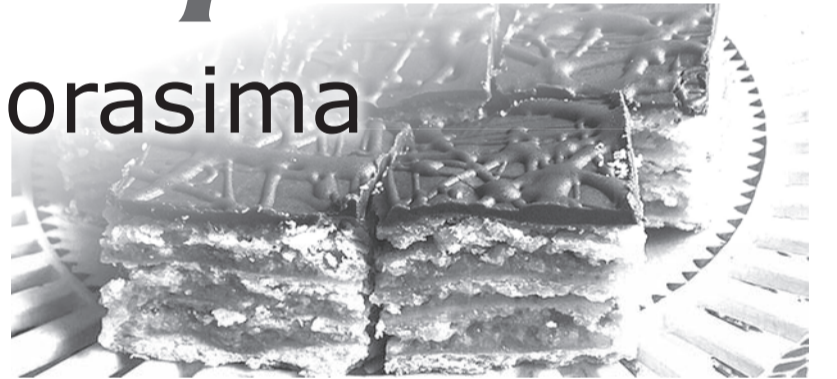
Kad je reč o ishrani, pre svega je prvenstveno namirnice bogate mastima, odnosno meso koje se sprema na roštilju.

U kontaktu masti i ćumura stvaraju se kancerogena jedinjenja koja isparavaju ponovo u meso. Studije su pokazale da se na jednom kilogramu ovako spremljenog mesa stvori devet miligrama kancerogenih materija, što odgovara dimu od šest popušanih cigareta. Unošenje ovako pripremljene hrane najčešće dovodi do raka creva, dok recimo previše slano izaziva rak želuca. Ako želimo pre svega zdravo da se hranimo, moramo najviše uvrstiti voće i povrće u jelovnik.

(Nastaviće se)

Stari recepti Kolač sa orasima

Potrebno je - Testo: 600g brašna, 1 kašika šećera, 1/2 kašičice soli, 1 kašika instant kvasca, 1 kašičica praška za pecivo, 200g margarina, 4 žumanca, 1/2 šolje (125ml) mleka. **Nadev:** 4 belanca, 1/2 šolje (100g) šećera, 250g mlevenih oraha. **Glazura:** 100g čokolade, 3 kašike ulja

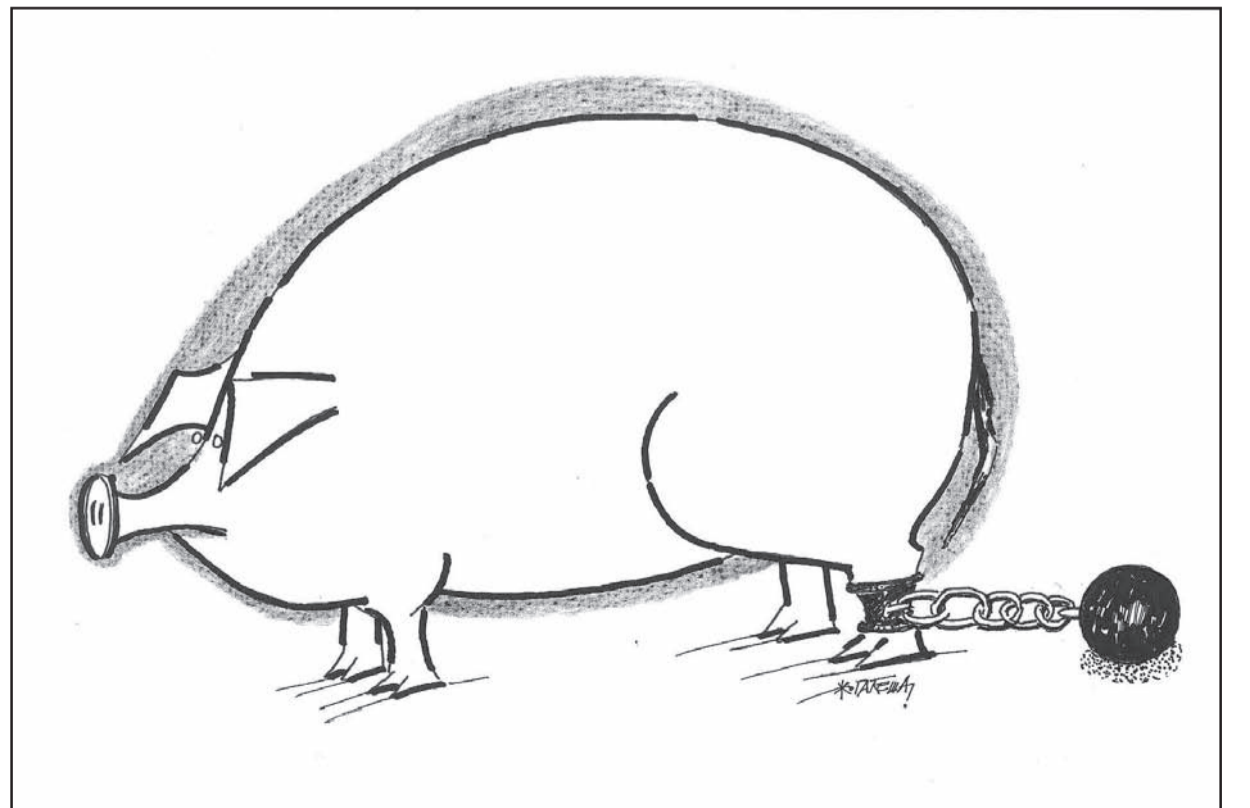
Priprema: Sastaviti brašno, kvasac, prasak za pecivo, šećer i so (prosjati ili jednostavno pomešati sa žicom za mućenje kolača). Dodati puter i izmrviti ga u brašnu a zatim dodati žumanca i na kraju toplo mleko. Zamesti testo, formirati loptu, vratiti u posudu, prekriti i ostaviti da odmori 15-tak minuta. Dok se testo odmara pripremiti nadev. Mutiti belanca dok ne zapene, dodati šećer i nastaviti

mutiti dok ne postane cvrst sneg. Dodati oraha i izmešati lagano kašikom.

Podeliti testo na četiri jednaka dela. Pleh veličine 30x22 namazati malo puterom. Razvući prvi deo testa do veličine pleha. Možete koristiti papir za pečenje za razvlačenje testa da bude lakše prebaciti u pleh. Staviti prvi deo u pleh, povući papir (ako koristite); otkinuti višak testa ili ako nije dovoljno veliko da

prekrije pleh onda prstima pritiskati dok nije odgovarajuća veličina. Namazati jednu trećinu džema a zatim i jednu trećinu smese sa orasima. Ponoviti sa drugom i trećom korom. Na kraju prekriti sa četvrtom korom, izbockati je malo sa viljuškom i peći na 180 C 30 minuta ili dok ne porumeni.

Glazura: Istopiti čokoladu sa uljem. Hladan kolač prelići sa glazurom.

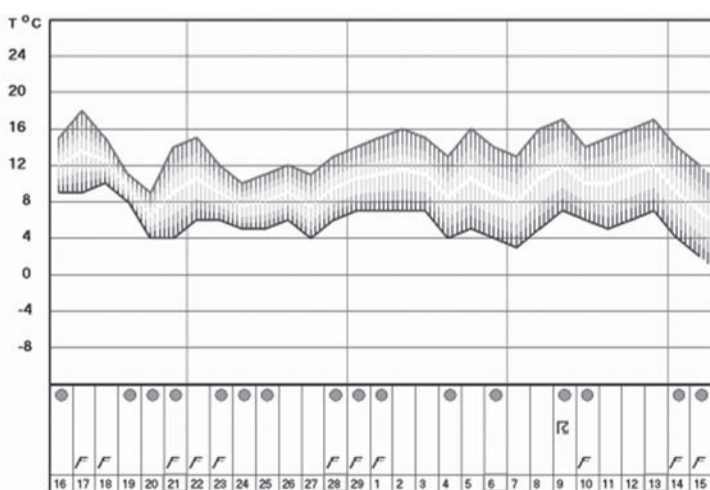
VREMENSKA PROGNOZA ZA MART

Topliji i prosečno vlažan mart

Srednja minimalna temperatura vazduha u martu imaće vrednosti iznad višegodišnjeg proseka, pri čemu će njena vrednost u proseku biti viša za oko 0.7°S u odnosu na višegodišnji prosek. U Beogradu i široj okolini predviđa se vrednost martovske srednje minimalne temperature vazduha od 4.2°S. Srednja maksimalna temperatura vazduha u martu biće iznad višegodišnjeg proseka, sa vred-

nostima u proseku višim oko 1.1°S u odnosu na višegodišnji prosek. U Beogradu i široj okolini srednja maksimalna temperatura vazduha tokom marta biće oko 13.6°S. Srednja količina padavina tokom marta biće u granicama višegodišnjeg proseka sa vrednostima u proseku višim za oko 1 mm u odnosu na višegodišnji prosek. U Beogradu i široj okolini srednja martovska količina padavina iznosiće oko 42 mm.

Prognoza vremena do 15. marta

☉ ГРМЉАВИНА ☉ КИША ☉ МАГЛА ☉ СНЕГ ☉ ВЕТАР - МАКСИМАЛНА ТЕМП. - МИНИМАЛНА ТЕМП.

Promet roba na Produktnoj berzi

od 15.2. do 19.2. 2016.

Najvažnije iz protekle nedelje:

- Pad cena roba u ponudi
- Pad cena na evropskim berzama

U skraćenoj radnoj nedelji, "Produktna berza" je bila mesto gde se roba nudila, ali se nije prodavala. Prodavci su svoje proizvode nudili po cenama koje su na najnižem nivou u poslednjih pet godina, odnosno gledajući dolarske cene u poslednjih sedam godina. Međutim,

ni na takve ponude tražnja nije reagovala. Ovakve situacije definitivno možemo okarakterisati kao ekstremne. Srpsko i ne samo srpsko tržište bukvalno razara velika neizvesnost po pitanju dalje sudbine cena osnovnih poljoprivrednih sirovina. Najkraća dijagnoza tržišta poljo-

Pregled zaključenih i ponuđenih količina, kao i dijapazon zaključenih i ponuđenih cena poljoprivrednih proizvoda tokom protekle nedelje, dati su u sledećoj tabeli:

ROBA	PONUĐENA KOLIČINA (t)	CENA PONUDE DIN/KG SA PDV-OM	ZAKLJUČENA KOLIČINA (t)	ZAKLJUČENA CENA DIN/KG SA PDV-OM	PROMENA U ODNOSU NA PRETHODNU NEDELJU
Kukuruz, rod 2015.	300	17,05	-	-	-
Pšenica, rod 2015.	250	17,71	-	-	-
Soja, zrno, rod 2015.	25	44,00	-	-	-
Stočno brašno, rod 2015.	50	19,80	-	-	-
Pšenica, rod 2015.	300	17,05	-	-	-

PRODEX

PRODEX je usled izostanka trgovanja ostao isti kao i prethodne nedelje, odnosno na nivou od 200,38 indeksnih poena.

privrednih proizvoda bi mogla da se svede na prostu konstataciju: Magacini su prepuni robom i kod prodavaca i kod kupaca. Dakle prodavci hoće da se reše robe koje imaju u izobilju, a kupcima roba ne treba jer i sami imaju tu robu na pretek. Prethodnih godina nevidljiva ruka tržišta na srpskom tržištu, rešenje je

nalazila u jednom velikom tržišnom ventilu, a to je izvoz. Ove godine tog ventila jednostavno nema. Okolnosti na svetskom tržištu su skoro potpuno zatvorile vrata srpskom izvozu. Nije naravno u pitanju nezavidan položaj samo srpskih izvoznika, već generalno i velikih svetskih izvoznih sila koje se suočavaju sa sličnim problemom.

Ponude koje su figurirale protekle nedelje na berzanskom tržištu su bile sledeće: pšenica 16,10 din/kg bez PDV, kukuruz 15,50 din/kg, soja 37,50 din/kg. Kada se suočimo sa činjenicom da ni ove ponude nisu podstakle kupce da ih prihvate, postavlja se pitanje: Gde je granica pada cena?!

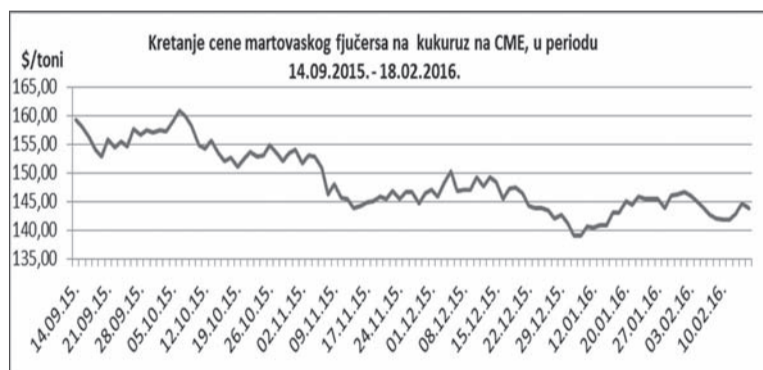
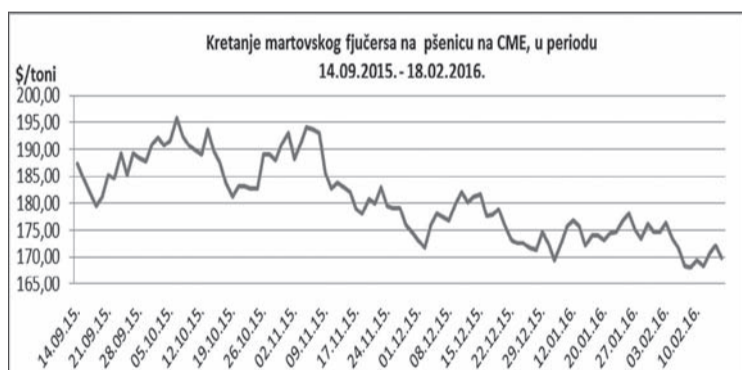

Cene poljoprivrednih proizvoda u protekloj nedelji na vodećim robnim berzama su bile sledeće:

PREGLED DNEVNIH PROMENA CENA NA CME GROUP, MARTOVSKI FJUČERS 2016.					
	ponedeljak	utorak	sreda	četvrtak	petak
Pšenica	-	-	170,57 \$/t	172,11 \$/t	169,83 \$/t
Kukuruz	-	-	142,91 \$/t	144,56 \$/t	143,85 \$/t

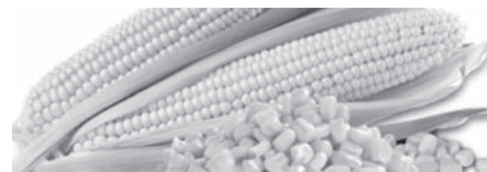
BUDIMPEŠTA	
PŠENICA	KUKURUZ
147,15 EUR/t (futures mar 16)	138,46 EUR/t (futures mar 16)

EURONEXT PARIZ	
PŠENICA	KUKURUZ
152,75 EUR/t (futures mar 16)	146,00 EUR/t (futures mar 16)

Ove nedelje su cene na američkim berzama blago oscilirale. Prevashodni uticaj na rast cena je imao pozitivan trend na tržištu kapitala, koji se odrazio i na robno tržište, kao i pritisak na strani kupovine koji su napravili finansijski fondovi. Međutim, rast cena

je ograničavao pritisak žetve, odnosno ponude koja stiže iz J. Amerike i slaba konkurentnost američke pšenice na svetskom tržištu. Pšenica sa martovskom isporukom je u odnosu na kraj prošle nedelje skuplja za 0,87%, a kukuruz za 1,44%.

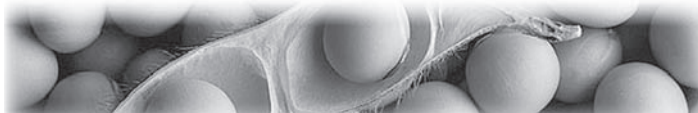
U Evropi je pšenica, nakon objavljivanja Agrimerovog izveštaja, ponovo bila pod pritiskom. Institut je povećao procenu zaliha za jun 2016. na 6 mil .t, sa 5,8 koliko je bilo u prošlomesečnom izveštaju. To je najviši nivo u poslednjih 17 godina. Izvoz ka trećim zemljama je smanjen na 11 mil. t, sa 11,3 prošlog meseca. Procene izvoza za Egipat su smanjene nakon problema sa ergotom. U Parizu je pšenica pojeftinila za 1,28%, a kukuruza za 1,85%. Pad cena u Budimpešti je iznosio 0,33% na tržištu pšenice i 0,22% na tržištu kukuruza.

PREGLED DNEVNIH PROMENA CENA NA CME GROUP					
	ponedeljak	utorak	sreda	četvrtak	petak
Soja, zrno, jan 16	-	-	323,20 \$/t	324,23 \$/t	323,20 \$/t
Sojina sačma, jan 16	-	-	264,80 \$/t	263,60 \$/t	263,50 \$/t

Generalno slična situacija je pratila i tržište roba iz soja kompleksa. Rast cena sa početka nedelje je bio ograničen žetvom u J. Americi.

Soja je u poslednjih nedelju dana poskupela za 0,71%, dok je sačma pojeftinila za neznatnih 0,08%.

E-mail: nsberza@eunet.rs,
internet sajt: www.proberza.co.rs
INFO SLUŽBA
021/443-413 od 7³⁰ do 14³⁰

SPONZOR
Francuski hibridi kukuruza i suncokreta
Limagrain d.o.o.
21000 Novi Sad, Radnička 30a
Tel: 021/4750-788; Fax: 021/4750-789
miroslav.sidor@limagrain.com
branimir.alivovodic@limagrain.com
www.limagrain.rs

*Objavljeni nedeljni ponderi cena nisu zvaničan podatak, usled činjenice da su obuhvaćeni podaci o trgovanju do trenutka štampanja informatora.

VOĆE 15.2.2016. - 22.2.2016.

Mesto prikupljanja cena: Beograd - kvantaška pijaca

R.B.	Proizvod	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
				min	max	dom		
1	Ananas (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	160.00	200.00	200.00	rast	slaba
2	Banana (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	135.00	145.00	140.00	rast	dobra
3	Grejpfrut (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	75.00	85.00	80.00	rast	prosečna
4	Grožđe (belo ostale)	Uvoz(uvoz)	kg	340.00	340.00	340.00	pad	vrlo slaba
5	Jabuka (Ajdared)	Domaće	kg	35.00	45.00	45.00	rast	dobra
6	Jabuka (Ajdared)	Uvoz(uvoz)	kg	50.00	55.00	50.00	bez promene	prosečna
7	Jabuka (Delišes ruž.)	Domaće	kg	55.00	65.00	60.00	bez promene	vrlo slaba
8	Jabuka (Delišes ruž.)	Uvoz(uvoz)	kg	95.00	100.00	100.00	rast	vrlo slaba
9	Jabuka (Delišes zlatni)	Domaće	kg	50.00	60.00	55.00	rast	prosečna
10	Jabuka (Delišes zlatni)	Uvoz(uvoz)	kg	70.00	75.00	70.00	bez promene	slaba
11	Jabuka (Greni Smit)	Domaće	kg	50.00	55.00	55.00	rast	prosečna
12	Jabuka (Jonagold)	Domaće	kg	60.00	65.00	65.00	bez promene	slaba
13	Jabuka (Melrouz)	Domaće	kg	40.00	45.00	40.00	bez promene	vrlo slaba
14	Jabuka (ostale)	Domaće	kg	55.00	65.00	60.00	rast	slaba
15	Jagoda (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	280.00	290.00	280.00	pad	vrlo slaba
16	Kivi (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	90.00	90.00	90.00	-	slaba
17	Kivi (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	100.00	115.00	110.00	pad	slaba
18	Kruška (Viljamovka)	Domaće	kg	100.00	100.00	100.00	rast	slaba
19	Kruška (ostale)	Domaće	kg	90.00	90.00	90.00	bez promene	slaba
20	Kruška (ostale)	Uvoz(uvoz)	kg	150.00	160.00	160.00	rast	slaba
21	Lešnik (očičćen)	Domaće	kg	1000.00	1100.00	1100.00	bez promene	slaba
22	Limun (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	110.00	140.00	140.00	pad	dobra
23	Limun (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	150.00	180.00	170.00	-	prosečna

POVRĆE 1.2.2016. - 8.2.2016.

Mesto prikupljanja cena: Beograd - kvantaška pijaca

R.B.	Proizvod	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
				min	max	dom		
1	Blitva (sve sorte)	Domaće	veza	15.00	20.00	17.00	pad	prosečna
2	Brokola (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	115.00	170.00	150.00	rast	vrlo slaba
3	Celer (sve sorte)	Domaće	kg	78.00	80.00	80.00	rast	dobra
4	Cvekla (sve sorte)	Domaće	kg	30.00	35.00	30.00	pad	dobra
5	Karfiol (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	130.00	150.00	140.00	bez promene	vrlo slaba
6	Kelj (sve sorte)	Domaće	kg	70.00	90.00	80.00	rast	slaba
7	Kelj pupčar (sve sorte)	Domaće	kg	100.00	140.00	110.00	pad	prosečna
8	Krastavac (salatar)	Uvoz(uvoz)	kg	165.00	180.00	170.00	pad	prosečna
9	Krastavac (salatar)	Uvoz(uvoz)	kg	150.00	150.00	150.00	pad	prosečna
10	Krompir (beli)	Domaće	kg	35.00	45.00	40.00	bez promene	dobra
11	Krompir (crveni)	Domaće	kg	35.00	40.00	40.00	bez promene	dobra
12	Kupus (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	40.00	50.00	50.00	bez promene	slaba
13	Luk beli (sve sorte)	Domaće	kg	430.00	450.00	450.00	rast	prosečna
14	Luk crni (mladi)	Domaće	veza	15.00	17.00	16.00	pad	prosečna
15	Luk crni (sve sorte)	Domaće	kg	45.00	65.00	55.00	rast	dobra
16	Paprika (Babura)	Uvoz(uvoz)	kg	170.00	280.00	230.00	rast	vrlo slaba
17	Paprika (ljuta)	Uvoz(Grčka)	kg	500.00	600.00	550.00	bez promene	vrlo slaba
18	Paprika (šilja)	Uvoz(uvoz)	kg	220.00	260.00	230.00	rast	vrlo slaba
19	Paradajz (chery)	Uvoz(uvoz)	kg	220.00	260.00	220.00	bez promene	slaba
20	Paradajz (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	150.00	150.00	150.00	bez promene	slaba
21	Paradajz (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	130.00	135.00	130.00	bez promene	prosečna
22	Pasulj (beli gradištanac)	Uvoz(uvoz)	kg	180.00	200.00	180.00	bez promene	prosečna
23	Pasulj (beli tetovac)	Uvoz(uvoz)	kg	180.00	380.00	200.00	bez promene	prosečna
24	Pasulj (beli)	Domaće	kg	170.00	180.00	170.00	bez promene	prosečna
25	Pasulj (šareni)	Uvoz(uvoz)	kg	200.00	220.00	220.00	bez promene	prosečna
26	Pasulj (žuti)	Uvoz(uvoz)	kg	220.00	230.00	220.00	bez promene	slaba

IZVEŠTAJ ZA ŽITARICE, ULJANE KULTURE I KRMNO BILJE

* Kvalitet proizvoda je prema JUS standardima ukoliko drugačije nije naznačeno

GAZDINSTVO Mesto prikupljanja cena: Loznica

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Kukuruz (okrunjen, prirodno sušen)	džak 50kg	Domaće	kg	20.00	23.00	21.00	pad	prosečna

MALOPRODAJA Mesto prikupljanja cena: Loznica

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Kukuruz (okrunjen, prirodno sušen)	džak 50kg	Domaće	kg	19.00	22.00	20.00	pad	prosečna
2	Pšenica	džak 50kg	Domaće	kg	24.00	26.00	25.00	pad	dobra
3	Sojina sačma (44% proteina)	džak 33kg	Domaće	kg	60.00	75.00	66.00	pad	dobra
4	Stočno brašno	džak 33kg	Domaće	kg	20.00	24.00	22.00	bez promene	dobra
5	Suncokretova sačma (33% proteina)	džak 33kg	Domaće	kg	35.00	45.00	42.00	rast	slaba

PIJACA Mesto prikupljanja cena: Loznica

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Kukuruz (okrunjen, prirodno sušen)	džak 50kg	Domaće	kg	20.00	22.00	21.00	bez promene	dobra
2	Lucerka (seno u balama)	bala 12-25kg	Domaće	kg	20.00	22.00	21.00	bez promene	prosečna
3	Pšenica	džak 50kg	Domaće	kg	22.00	25.00	24.00	bez promene	slaba
4	Sojino zrno	džak 50kg	Domaće	kg	40.00	60.00	50.00	bez promene	slaba
5	Stočni ječam	džak 50kg	Domaće	kg	22.00	25.00	24.00	pad	dobra
6	Stočno brašno	džak 33kg	Domaće	kg	20.00	22.00	21.00	bez promene	dobra

SILOS Mesto prikupljanja cena: Loznica

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Stočno brašno	džak 33kg	Domaće	kg	17.00	21.00	19.00	bez promene	dobra

CENE ŽIVE STOKE

Mesto prikupljanja cena: Loznica - stočna pijaca

* Kvalitet proizvoda je dobar ukoliko drugačije nije naznačeno

R.B.	Naziv živ.	Težina/uzrast	Rasa	Cena (din)			Trend	Ponuda, broj grla
				min	max	dom		
1	Jagnjad	sve težine	sve rase	280.00	300.00	290.00	bez promene	16-20
2	Jarad	sve težine	sve rase	210.00	230.00	220.00	bez promene	0-5
3	Koze	sve težine	sve rase	140.00	160.00	150.00	bez promene	0-5
4	Krmače za klanje	>130kg	sve rase	100.00	120.00	115.00	bez promene	0-5
5	Ovca	sve težine	sve rase	130.00	160.00	140.00	bez promene	6-10
6	Prasad	16-25kg	sve rase	140.00	170.00	160.00	bez promene	16-20
7	Prasad	<=15kg	sve rase	160.00	190.00	170.00	pad	11-15
8	Tovljenici	80-120kg	sve rase	120.00	140.00	130.00	bez promene	0-5

IZVEŠTAJ O CENAMA ŽIVE I ZAKLANE STOKE U KLANICAMA

Mesto prikupljanja cena: Južno-banatski okrug klanica

* Kvalitet proizvoda je dobar ukoliko drugačije nije naznačeno

R.B.	Naziv živ.	Težina/uzrast	Rasa	Cena (din)			Trend	Ponuda, broj grla
				min	max	dom		
1	Jagnjad	sve težine	sve rase	300.00	300.00	300.00	-	vrlo slaba
2	Junad	>480kg	sve rase	210.00	230.00	220.00	bez promene	prosečna
3	Krmače za klanje	>130kg	sve rase	100.00	100.00	100.00	bez promene	vrlo slaba

STARA PAZOVA • PREDSTAVLJENA KNJIGA FEDORA MALIKA

Ukus i miris slovenskog juga

Na dan Svetog Trifuna u organizaciji staropazovačkog Udruženja vinogradara i vinara u prostorijama Slovačkog narodnog doma u Staroj Pazovi predstavljena je knjiga Fedora Malika „Ukus i miris slovenskog juga“

Udruženje vinogradara i vinara Stare Pazove, 14. februara na dan Svetog Trifuna u Klubu VHV Slovačkog narodnog doma u Staroj Pazovi organizovalo je promociju knjige „Ukus i miris slovenskog juga“ Fedora Malika, slovačkog enologa, biotehnologa, pedagoga, vinara i književnika koji voli vino i koji je ceo svoj život posvetio ovom božanskom napitku. Napisao je dvadesetak knjiga o vinu, a poslednja u nizu predstavljena je staropazovačkim ljubiteljima vina i pisane reči.

Reč je o knjizi „Miris i ukus slovenskog juga“, odnosno, reč o pitkom, s jedne strane putopisnom, a s druge, gastronomsko-enološkom štivu u kome autor s nostalgijom setom čitaoca vodi kroz predele bivše Jugoslavije, ili kako, sam kaže, kroz „balkanski, slovenski jug“ koji mu je na srcu ostao. Fedor Malik je, putujući Srbijom, Hrvatskom, Bosnom i Hercegovinom, Slovenijom, Crnom

Fedor Malik

Gorom i Makedonijom, istraživao vina s tih prostora, ali, istovremeno i hranu, nacionalne specijalitete koji su uz određena vina dobijali posebnu punoću. Autor je sve to pomno beležio i iz tih zabeleški nastala je pomenuta knjiga.

O knjizi „Ukus i miris slovenskog juga“, pazovačkim vinarima, članovima Udruženja staropazovačkih vinogradara i vinara govorili novinar, pisac, publicista i izdavač na relaciji Stara Pazova - Bratislava Miroslav Demak i pisac i novinar Martin Prebuda, ali i sam autor koji je iskoristio gostovanje od nekoliko dana u Staroj Pazovi da obiđe vinare i vinarije s ovih prostora i da proba njihova vina koja su služena i na promociji

Prisutni na promociji

njegove knjige. Za prisutne je, svakako bilo dragoceno mišljenje ovog vrsnog stručnjaka po raznim pitanjima, vezanim za uzgoj vinove loze, ali o ocena njihovih vina.

Za vreme gostovanja, Fedor Malik je sa svojim domaćinima

u Slankamenačkim Vinogradima obišao i vinograde Olivera Tota, predsednika Udruženja staropazovačkih vinogradara i vinara, Mihaela Balaža, podpredsednika Udruženja, i Janka Majorskog i Pavla Vestega.

- Kada je obišao naše vinograde, Fedor Malik nam je skrenuo pažnju na greške koje pravimo u našim vinogradima, ali nam je, takođe kazao i da je zadovoljan onim što je video kod nas - rekao nam je Mihal Balaž i dodao da su počastvovani posetom ovog vrsnog stručnjaka i ljubitelja vina.

Prilikom obilaska vinograda, simbolično je započeto orezivanje vinove loze, tako da je i na ovaj način Udruženje staropazovačkih vinogradara i vinara obeležilo Dan Svetog Trifuna, zaštitnika vinogradara čiji je kult od davnina prisutan u našim krajevima.

G. M.

U vinogradu Mihala Balaža

ZRNO PLUS u kombajniranju sa FAO 300 i 400

KONFITES FAO 430

KAMPARIS FAO 370

BALASCO FAO 440

KOLUMBARIS FAO 460

- Hibridi visokih i stabilnih prinosa zrna
- Hibridi koji omogućavaju sigurniju žetvu i u uslovima ekstremnih vremenskih prilika
- Hibridi koji imaju kompletno završen klip u tipu
- Hibridi koji brzo otpuštaju vlagu iz zrna
- Hibridi koji omogućavaju proizvođaču lako i brzo kombajniranje bez gubitaka

www.kws.rs

SEJEMO
BUDUĆNOST
OD 1856

